

NASILNI EKSTREMIZAM I MLADI:

**OD DEZINFORMACIJE
DO RADIKALIZACIJE**

IZVEŠTAJ IZ
ISTRAŽIVANJA SA
MLADIMA

Sadržaj

1. METODOLOŠKE NAPOMENE — 3
  2. OPIS UZORKA — 4
  3. SAŽETAK — 5
  4. POLOŽAJ MLADIH U DRUŠTVU I PORODICI — 9
  5. IZLOŽENOST BEZBEDNOSNIM RIZICIMA — 16
  6. MLADI I DISKRIMINACIJA — 23
  7. POLITIČKA I DRUŠTVENA PITANJA — 28
    - 7.1 Učešće mladih u političkom životu Srbije — 28
    - 7.2 Mladi i militarizam — 34
  8. INFORMISANJE MLADIH — 40
-

1. METODOLOŠKE NAPOMENE

Istraživanje realizovali	Centar za slobodne izbore i demokratiju (CeSID) u saradnji sa SMART Balkans uz podršku Norveške ambasade
Terenski rad	Od 23. avgusta do 10. septembra 2023. godine
Tip i veličina uzorka	Slučajni, reprezentativni uzorak od 1000 mladih građana i građanki od 15 do 30 godina
Istraživačka tehnika	Upitnik, CAPI
Istraživački instrument	Upitnik od 62 varijabli

Istraživanje javnog mnjenja sproveo je Centar za slobodne izbore i demokratije (CeSID) u okviru projekta Nasilni ekstremizam i mladi: od dezinformacije do radikalizacije, koji se implementira uz podršku regionalnog projekta SMART Balkan – Civilno društvo za povezan Zapadni Balkan kojeg implementira Centar za promociju civilnog društva (CPCD), Center for Research and Policy Making (CRPM) i Institute for Democracy and Mediation (IDM), a finansijski podržava Ministarstvo vanjskih poslova Kraljevine Norveške. Mišljenja izneta u ovom izveštaju isključiva odgovornost Centar za slobodne izbore i demokratije (CeSID) i ne odražava nužno stavove Centra za promociju civilnog društva, Center for Research and Policy Making (CRPM), Institute for Democracy and Mediation i Ministarstva vanjskih poslova Kraljevine Norveške.

Istraživanje je sprovedeno u periodu između 23.08. i 10.09.2023. godine sa mladim građanima i građankama Srbije, na reprezentativnom uzorku od 1000 mladih, starosti od 15 do 30 godina.

Kao istraživački instrument korišćen je upitnik, formiran u saradnji sa klijentom koji se sastojao od 62 varijable.

Intervjuisanje mladih sprovedeno je tehnikom CAPI, direktnim kontaktom sa ispitanikom.

* Svi pojmovi koji se koriste u ovom istraživanju u muškom rodu obuhvataju iste pojmove u svim rodovima.

** Mišljenja izneta u ovom izveštaju su mišljenja autora izveštaja i ne predstavljaju nužno stanovište SMART Balkan - Civilno društvo za povezan Zapadni Balkan.

2. OPIS UZORKA

Na osnovu metodologije koja je uspostavljena prilikom sprovođenja ovog istraživanja obuhvaćene su sledeće kategorije ispitanika.

Polna struktura ispitanika: žene – 50%, muškarci – 50%;

Starost ispitanika: od 15 do 18 godina – 33%, od 19 do 25 godina – 37%, od 25 do 30 godina – 30%;

Obrazovna struktura ispitanika: osnovna škola i manje – 12%, škola za radnička zanimanja – 9%, završena četvorogodišnja srednja škola – 26%, završena visoka škola/fakultet – 17%, još uvek u procesu školovanja – 36%;

Nacionalna pripadnost ispitanika: srpska – 83%, bošnjačka – 4%, mađarska – 3%, albanska – 1%, romska – 2%, hrvatska – 1%, ostali – 2%, ne želi da kaže – 4%;

Radni status ispitanika: učenik/student – 47%, nezaposlen/na – 16%, zaposlen/na u javnom sektoru – 11%, zaposlen/na u privatnom sektoru – 21%, zaposlen/na u NVO sektoru – 1%, samozaposlen/na – 3%, zaposlen/a u međunarodnoj organizaciji – 1%.

Sa kim žive ispitanici: sa roditeljima, svojom/svojim suprugom i decom u zajednici – 5%, sa svojim roditeljima – 66%, sa suprugom/partnerom/kom i decom – 8%, sa suprugom/partnerom/kom – 8%, sa cimerom/kom – 6%, sam/sama – 7%.

Mesto stanovanja ispitanika: grad – 84%, selo – 16%.

---

3. SAŽETAK

Među mladima u Srbiji, najčešće raspoloženja su: želja za napredovanjem (23%), sreća i radost (21%) i optimizam i vera u svetlu budućnost (19%). Kada je reč o odnosu sa roditeljima, većina mladih navodi da se sa roditeljima slaže, iako se mišljenja ponekad razlikuju (47%), dok četvrtina mladih navodi da se veoma dobro slaže sa roditeljima. Što se tiče uticaja na važne odluke mladih, najveći procenat (27%) smatra da najviše uticaja imaju roditelji, pri čemu otac i majka imaju podjednak uticaj. Sa druge strane, 19% mladih smatra da je najveći uticaj na važne odluke samo majka, dok 13% navodi da je to najviše otac.

Vežano za finansijsku situaciju u domaćinstvu mladih ispitanika, primećujemo da: Najveći procenat mladih (34%) navodi da mogu da priušte skuplje stvari, ali ne previše skupe, kao što je automobil, dok nešto manji procenat mladih (32%) navodi da u njihovom domaćinstvu mogu da priušte hranu, odeću i obuću, uz malu uštedu, ali ne mogu da priušte skuplje stvari kao što su frižider, TV i slično. Zbirno manje od polovine mladih u Srbiji se slaže i u potpunosti se slaže sa sledećim tvrdnjama: Treba se čvrsto držati narodnih običaja i tradicije (zbirno 44%), Treba se držati onog morala koji propoveda moja verska zajednica (zbirno 46%), Ovoj državi je potreban jak vođa koga će narod slediti bez pogovora (zbirno 33%), Spreman sam da se žrtvujem za interese mog naroda (zbirno 27%) i Zbog mešanja, različitih kultura, preti nam opasnost da izgubimo identitet (35%). S druge strane, sa tvrdnjom da decu treba vaspitati u staroj disciplini i sa fizičkim kažnjavanjem uopšte se ne slaže i ne slaže se zbirno 61% mladih.

Najveći procenat mladih navodi da je religiozno, ali da ne prihvata sve što ih njihova vera uči (36%), dok 19% mladih navodi da je uvereni vernik i prihvata sve što ga njegova vera uči.

Utvrđujući stepen bezbednosti koji mladi osećaju u sredinama kao što su komšiluk, grad u kome žive i država Srbija, najveći procenat ispitanika rekao je da se tu oseća uglavnom i potpuno bezbedno. Gotovo polovina mladih (48%), veruje da se jedino u sebe i svoju porodicu može pouzdati da će im zaštititi bezbednost. Na drugo mesto mladi stavljaju policiju kao nekoga ko im može zaštititi bezbednost. Kada ocenjuju rad državnih institucija koje rade na osiguravanju bezbednosti, 72% mladih navodi da one rade osrednje na tom planu. Iskazano prosečnom ocenom, ispitanici rad državnih institucija ocenjuju sa 2,53. Polovina ispitanika navodi da je tokom njihovog školovanja preovlađivala želja za druženjem i upoznavanjem novih ljudi, 46% osećalo je želju za učenjem i napredovanjem, a 39% njih navelo je optimizam i veru u svetlu u budućnost. Sreću i radost osećalo je 30% anketiranih. Pesimizam i sumnju u sebe u toku školovanja osetilo je 15% mladih, a svaki deseti ispitanik osetio je utučenost i potištenost. Najveći procenat mladih, čak 72% njih, nije bio izložen nekoj vrsti nasilja tokom svog školovanja. Skoro svaki peti (21%) navodi da je bio izložen psihološkom i verbalnom nasilju, a 9% ispitanika reklo je da se suočilo sa fizičkim nasiljem u toku školovanja. Po 21%, ili gotovo po petina mladih, rekla je da je osetila nemoć i beznadežnost, kao i utučenost i potištenost, nakon što je pretrpela nasilje u toku školovanja.

Bes i želju da uzvрати na isti način osetilo je 17% anketiranih, pesimizam i sumnju u sebe osetilo je 13%, dok je strah od škole i druge dece osetilo 12% mladih. Gotovo svaki deveti ispitanik (11%) naveo je da je pretrpljeno nasilje u toku školovanja izazvalo gnev i želju da uzvрати još gore.

Kao glavnog odgovornog za tragedije u OŠ Vladislav Ribnikar i Mladenovcu, gotovo četvrtina mladih (24%) navodi isključivo počinioца, a da je odgovorna cela familija koja nije sprečila da se tragedija dogodi reklo je 23% ispitanika. Državne organe i institucije odgovornim vidi 17% anketiranih, a 14% njih navodi da su mediji koji promovišu nasilje glavni odgovorni. Dve trećine mladih (66%) nikada se nije osetilo diskriminisano niti je doživelo nepravdu u svom okruženju. Sa druge strane, 34% anketiranih se osetilo diskriminisano u određenoj meri. Najčešći razlog zbog koga su ispitanici bili diskriminisani je njihov materijalni položaj. Polovina mladih nije imala negativna iskustva sa osobama koje su druge vere, nacionalnosti ili seksualne orijentacije. Među 6% ispitanika koji su imali neko negativno iskustvo, 4% je takvo iskustvo imalo sa pripadnicima druge nacionalnosti, a po 1% jeste je to doživelo sa pripadnicima druge vere i neke druge seksualne orijentacije.

Većina mladih ljudi u Srbiji, njih 82%, ne vidi niti jednog političkog aktera, bilo da se radi o ličnosti ili političkoj partiji, koji zastupa i štiti njihove interese.

Ovakva percepcija političkog trenutka je usloвила i to da među mladim ljudima tek svaki treći (35%) tvrdi da redovno učestvuje u izbornom procesu, dok je kod preostalih ispitanika izlazak na izbore uslovljen trenutnom motivacijom, a ne željom da se izbore za sebe i svoj glas. Osim toga, primetan je trend da neizlazak na izbore uzrokuje i nešto lošiji odnos mladih prema demokratiji kao sistemu vladavine. Upravo je kod građana koji ne učestvuju u izbornom procesu iznad proseka visok procenat onih koji se slažu sa kontroverzним stavom da nedemokratski režimi ponekad mogu biti bolji i korisniji za podanike od demokratskih.

Shvatanje demokratije kao nesavršenog, ali daleko najboljeg oblika vladavine, predstavlja temelj na kom mladi ljudi treba da grade svoju budućnost i budućnost države u kojoj žive. U ovom trenutku u Srbiji manje od polovine građana uzrasta 15 do 30 godina (47%) veruje u vrednosti demokratije kao najboljeg sistema vladavine.

Istovremeno veliki broj mladih, njih 49%, pokazuje zabrinutost zbog pravca u kome se kreće država u kojoj žive, što im daje dodatni motiv da napuste zemlju i smanjuje želju da se aktivnije uključe u pozitivne promene u njoj.

Nedostatak aktivizma potvrđuje i podatak da je manje od polovine mladih u Srbiji aktivno uključeno u rad neke aktivističke organizacije, pri čemu se uglavnom radi o članstvu u sportskim organizacijama, dok je tek 6% aktivno u članstvu neke od organizacija civilnog društva.

No i pored relativno niskog stepena aktivizma među mladima, kod 80% njih postoji svest da imaju mogućnost da izraze svoje stavove kroz učešće u protestima ili kroz referendumne i druge oblike građanskih inicijativa. Korišćenje protesta kao forme izraza svog nezadovoljstva je nešto što nije strano ovoj demografskoj kategoriji stanovništva što pokazuje odnos koji imaju prema protestima „Srbija protiv nasilja“. Proteste „Srbije protiv nasilja“ koji su aktuelni od maja ove godine, podržava skoro dve trećine ispitanika, odnosno 64%. Aktivno učešće u ovim protestima je uzelo 17% mladih dominantno onih sa visokim stepenom obrazovanja koji žive u urbanim gradskim sredinama.

Mladi u Srbiji imaju i jasno definisane stavove prema evroatlantskim integracijama. Duplo više mladih u Srbiji ima želju da njihova zemlja jednog dana postane deo Evropske unije u odnosu na one koji se protive toj ideji – 43% podrške naspram 22% onih koji se protive ulasku zemlje u Evropsku uniju. Članstvo u NATO alijansi je i dalje veoma nepopularnom među mladima i uživa podršku tek svakog devetog ispitanika.

Kada je u pitanju odnos mladih u Srbiji prema vojnom roku i eventualnom učešću u ratnim sukobima za zaštitu interesa naroda kome pripadaju, stiče se utisak da se smanjuje procenat onih koji su imaju želju da učestvuju u ovoj vrsti aktivnosti. Procenat mladih koji podržavaju ponovno uvođenje vojnog roka je 45%, naspram 44% onih koji se protive toj ideji, a procenat ispitanika koji su spremni da idu u rat radi zaštite interesa i bezbednost naroda kome pripadaju je manji od jedne petine – 18%. Kada je reč o aktuelnoj temi rešavanja sudbine Kosova i Metohije, ulazak u oružani sukob radi rešavanja ovog pitanja podržava tek svaki peti ispitanik – 21%.

Ipak, iako većina mladih nije spremna da ratuje za ostanak Kosova i Metohije u Srbiji, najveći procenat ispitanika (24%) se i dalje nada da će južna pokrajine ostati u sastavu Srbije, a još 19% veruje da nas čeka dugogodišnji zamrznuti sukob koji neće biti rešen tako lako.

Negativan stav koji mladi u Srbiji gaje prema NATO paktu u velikoj meri boji i njihov odnos prema trenutnom ratu koji bukti u Ukrajini. Naši ispitanici kao glavnog krivca izdvajaju državu koja je napadnuta i njene zapadne saveznike, prevashodno NATO pakt, vođeni iskustvom kroz koje je Srbija prošle u devedesetim godinama prošlog veka. Osim tradicionalno negativnog stava prema jedinoj preostaloj vojnoj alijansi, na stavove mladih po pitanju Ukrajine svakako utiče i primat ruskog narativa koji je doveo do toga da se tek 18% učesnika u ovom istraživanju slaže sa izjavom Rusija je agresor u Ukrajini i Ukrajina samo pokušava da se zaštiti.

Kada je reč o informisanju mladih u Srbiji, najveći procenat mladih navodi da je Instagram prvi mediji koji otvore ujutru u potrazi za informacijama – 29%. Mladi u Srbiji se o društvenim, političkim, ekonomskim i drugim važnim temama najčešće informišu putem RTS-a (23%), PRVE (20%), Blica (14%) i N1 (14%). S druge strane, trećina mladih (33%) navodi da ne zna, ne može da proceni koji je to mediji. Kada je reč o društvenim mrežama, primećujemo da mladi najviše koriste Instagram (84%), zatim YouTube (71%), Facebook (53%) i na kraju TikTok (50%). Najveći procenat mladih dnevno na internetu provede između jednog i tri sata (37%), dok nešto manji procenat mladih (34%) procenjuje da na internetu dnevno provede od tri do pet sati.

Rijaliti programe ređe od jednom nedeljno prati 45% mladih, dok 33% mladih navodi da ne zna, ne može da proceni koliko često prati rijaliti programe. Najveći procenat mladih u Srbiji se u potpunosti slaže i slaže sa idejom da bi država trebala da interveniše i zabrani rijaliti programe (zbirno 68% mladih). Skoro trećina mladih (30%) navodi da je povremeno izloženo govoru mržnje i nasilju preko medija koje prati, dok petina mladih navodi da je retko izložena govoru mržnje i nasilju na medijima. S druge strane, 24% mladih navodi da je redovno izložena govoru mržnje i nasilju na medijima koje prati.

Kada smo mlade pitali da li se brinu šta je od informativnog sadržaja koji čitate, slušate, gledate lažno a šta stvarno, zbirno 7% mladih navodi da se nimalo ne brine i da se ne brine, dok isti procenat mladi navodi da se malo i veoma brine šta je od informacija stvarno, a šta lažno. Lažne ili obmanjujuće informacije/sadržaj o klimatskim promenama, zagađenu i ekologiji videlo je 26% mladih, dok je o politici, strankama i izborima lažne informacije videlo 40% mladih. S druge strane, lažne informacije o zdravlju, kovidu i bolestima primetilo je 33% mladih, dok je isti procenat naveo da je primetio lažne informacije o ratu u Ukrajini.

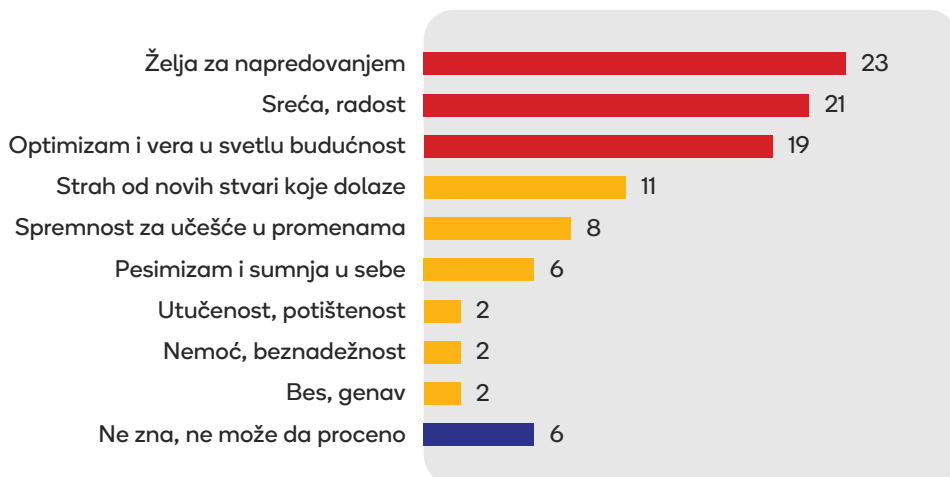

4. POLOŽAJ MLADIH U DRUŠTVU I PORODICI

U prvom poglavlju ovog izveštaja biće predstavljene podaci koji se odnose na osećanja mladih, njihov položaj u društvu, ali i u porodici.

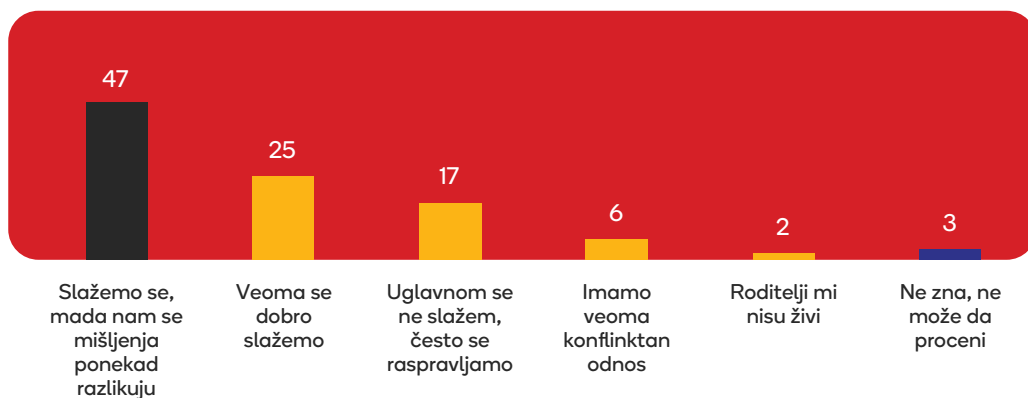
Najčešće raspoloženje koje prevladava kod mladih građana Srbije jeste želja za napredovanjem (23%), dok je sreća, radost najčešće raspoloženje kod 21% mladih. Optimizam i vera u svetlu budućnost kao najčešće raspoloženje navodi 19% mladih, dok 8% mladih navodi spremnost za učešće u promenama. Iz ovih podataka primećujemo da kod velike većine mladih prevladavaju pozitivna raspoloženja. S druge strane, svaki deveti ispitanik navodi strah od novih stvari koje dolaze kao najčešće raspoloženje, dok 6% mladih navodi pesimizam i sumnju u sebe. Utučenost, potištenost kao najčešće raspoloženje navodi 2% mladih, dok isti procenat navodi nemoć, beznadežnost, takođe 2% mladih navelo je bes, gnev kao najčešće raspoloženje. Želju za napredovanjem kao najčešće raspoloženje iznad proseka navode visoko obrazovani, zaposleni u javnom sektoru, mladi srpske nacionalnosti, oni koju svoju budućnost vide u nekom drugom gradu u Srbije, ali ne u Beogradu i mladi između 19 i 25 godina. Sreću, radost iznad proseka navodili su učenici/studenti, žene, mladi mađarske nacionalnosti i najmlađa grupa ispitanika od 15 do 18 godina. S druge strane, strah od novih stvari koje dolaze kao najčešće raspoloženje iznad proseka navode nezaposleni, mladi albanske nacionalnosti, oni sa završenim II i III stepenom srednje škole, kao i mladi koji svoju budućnost vide u nekom od gradova Evropske unije ili Norveške i Švajcarske. Pesimizam i sumnju u sebe iznad proseka navodili su takođe nezaposleni i oni sa završenim II i III stepenom srednje škole i mladi između 19 i 30 godina.

Grafikon 4.1. – Koje od sledećih raspoloženja je najčešće kod Vas?, u %

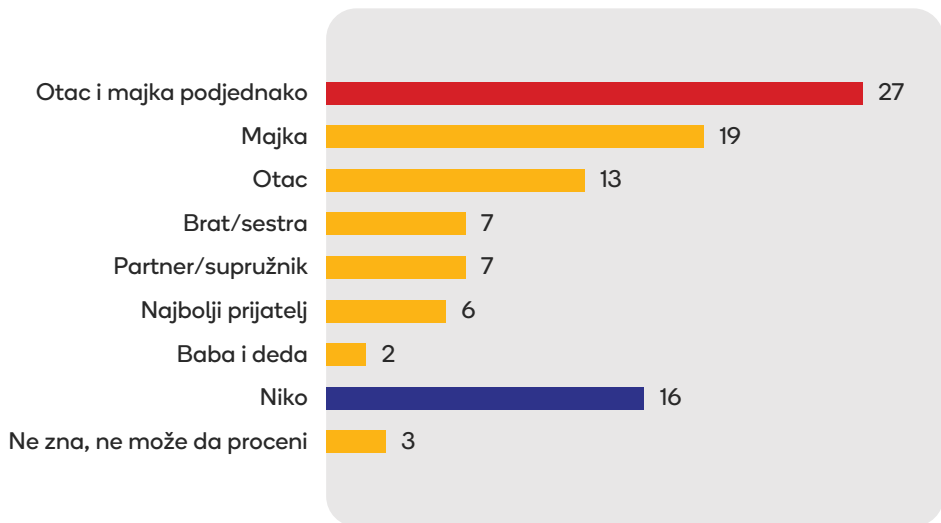
Kada je reč o odnosu sa roditeljima, primećujemo da najveći procenat mladih navodi da se sa roditeljima slaže, ali da im se mišljenja ponekad razlikuju (47%). Petina mladih navodi da se sa roditeljima veoma dobro slaže, dok 17% navodi da se sa roditeljima uglavnom ne slaže i da se često raspravljaju. Konfliktan odnos sa roditeljima ima 6% mladih. Da se sa roditeljima slaže ali da im se ponekad mišljenja razlikuju iznad proseka navode učenici/studenti, ispitanici koji su još uvek u procesu školovanja, oni koji žive sa roditeljima i mladi albanske nacionalnosti. S druge strane, da se uglavnom ne slaže sa roditeljima i da se često raspravljaju iznad proseka navode nezaposleni, oni koji žive u zajednici, odnosno sa svojim roditeljima, supružnikom/parterom i decom, zatim mladi koji su završili II i III stepen srednje škole i mladi romske nacionalnosti.

Grafikon 4.2. – Koji od sledećih iskaza najbolje opisuje Vaš odnos sa roditeljima?, u %

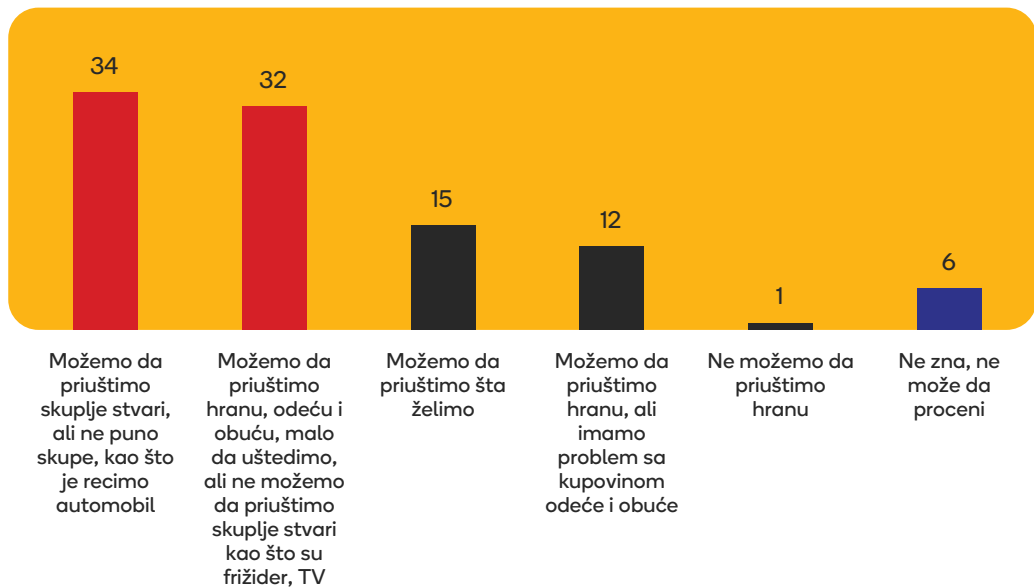
Najveći uticaj na važne odluke mladih imaju otac i majka podjednako (27%), dok da samo majka ima najveći uticaj na donošenje važnih odluka navodi 19% mladih, dok da je otac taj koji ima najveći uticaj na važne odluke navodi 13% mladih. Brata/sestru i partera/supružnika kao osobe koji imaju najveći uticaj na njihove važne odluke navodi po 7% mladih, dok nešto manji procenata (6%) navodi da je to najbolji prijatelj. S druge strane, da niko nema uticaj da donošenje važnih odluka kod mladih navodi 16% ispitanika, ovog stava iznadprosečno su zaposleni u privatnom sektoru, mladi koji žive sa cimerom/cimerkom, muškarci, oni sa završenom četvorogodišnjom srednjom školom, mladi romske nacionalnosti i oni koji imaju između 26 i 30 godina. S druge strane, da otac i majka podjednako imaju uticaj na važne odluke iznad proseka navode učenici/studenti, oni koji žive sa roditeljima, žene, mladi sa završenom osnovom školom ili manje, mladi bošnjačke nacionalnosti i mladi od 15 do 18 godina.

Grafikon 4.3. Za koga biste rekli da ima najveći uticaj na Vaše važne odluke?, u %

Kada je reč o finansijskoj situaciji u domaćinstvu mladih ispitanika, primećujemo da najveći procenat mladih (34%) navodi da mogu da priušte skuplje stvari, ali ne puno skupe, kao što je automobil. Nešto manji procenat mladih (32%) navodi da u njihovom domaćinstvu mogu da priušte hranu, odeću i obuću, malo da uštede, ali ne mogu da priušte skuplje stvari kao što su frižider, TV i slično. S druge strane, da mogu da priušte sve što žele navodi 15% mladih, dok da mogu da priušte hranu ali da imaju problema sa kupovinom obuće i odeće navodi 12% ispitanika. Da ne može da priušti hranu navodi svega 1% mladih. Da mogu da priušte skupe stvari, ali ne kao što je automobil iznad proseka navodili su zaposleni u javnom sektoru, visoko obrazovani, mladi bošnjačke nacionalnosti i oni koji žive u Zapadnoj Srbiji i Šumadiji. S druge strane, da mogu da priušte hranu ali da imaju problem sa kupovinom odeće i obuće iznad proseka navode samozaposleni, oni sa završenom četvorogodišnjom srednjom školom, mladi albanske i romske nacionalnosti, oni koji žive u selu i oni iz Južne i Istočne Srbije.

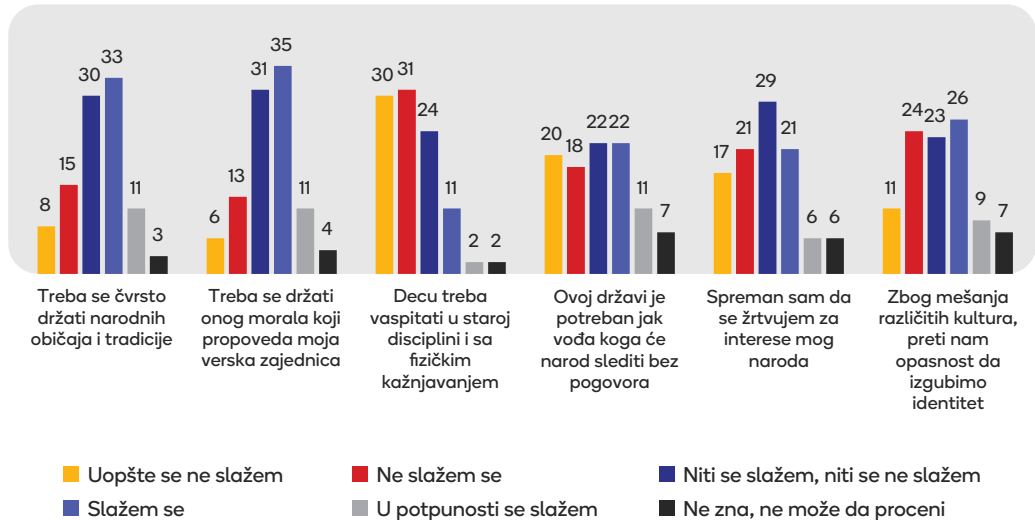
Grafikon 4.4. Koja od sledećih izjava najbolje opisuje finansijsku situaciju Vašeg domaćinstva?, u %

Mladima smo naveli par tvrdnji i zamolili ih da nam kažu koliko se slažu sa tim tvrdnjama. Sa tvrdnjom da se treba čvrsto držati narodnih običaja i tradicije slaže se zbirno 44% mladih (odgovori slažem se i u potpunosti se slažem), dok se zbirno 23% mladih ne slaže i uopšte ne slaže sa ovom tvrdnjom. Sa ovom tvrdnjom iznad proseka se slažu samozaposleni, oni koji svoju budućnost vide u gradu u kom trenutno žive, mladi albanske nacionalnosti i oni iz Zapadne Srbije i Šumadije. S druge strane, da se ne slaže iznad proseka navodili su zaposleni u javnom sektoru, žene, oni koju svoju budućnost vide u Sjedinjenim Američkim Državama, mladi romske nacionalnost i oni koji žive u Južnoj i Istočnoj Srbiji.

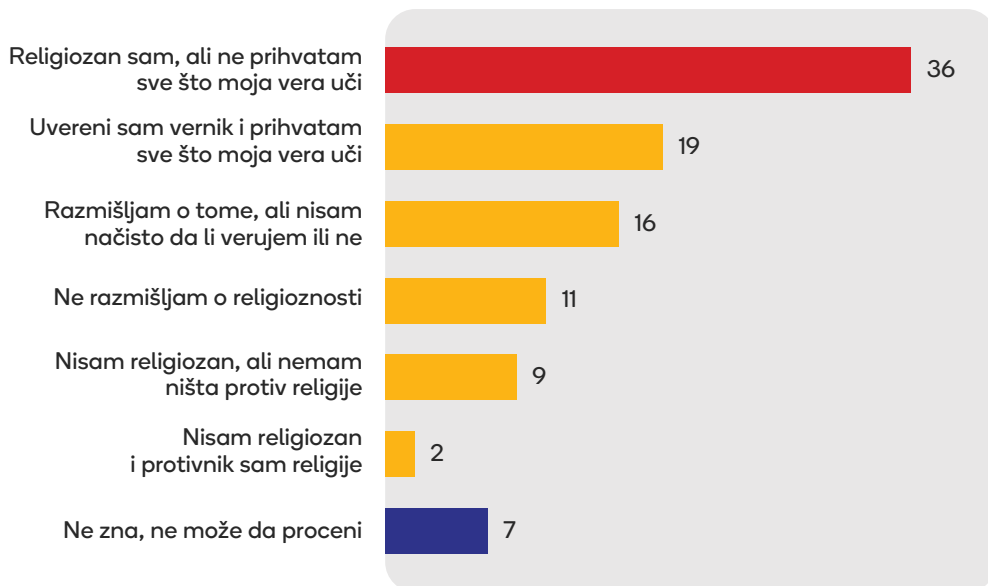
Da se treba držati onog morala koji propoveda moja verska zajednica podržava zbirno 46% mladih (odgovori slažem se i u potpunosti se slažem), dok se sa ovom tvrdnjom uopšte ne slaže i ne slaže zbirno 19% mladih. Sa tvrdnjom da decu treba vaspitati u staroj disciplini i sa fizičkim kažnjavanjem slaže se zbirno 13% mladih (odgovori slažem se i u potpunosti se slažem), dok se sa ovom tvrdnjom uopšte ne slaže i ne slaže zbirno 61% mladih. Među mladima koji se slažu sa ovom tvrdnjom izdvajaju se samozaposleni, oni koji svoju budućnost vide u gradu u kojem trenutno žive, mladi mađarske i romske nacionalnosti, oni koji žive u Južnoj i Istočnoj Srbiji i mladi od 16 do 30 godina. Sledeća tvrdnja sa kojom se slaže i u potpunosti slaže zbirno trećina ispitanika (33%) jeste ovoj državi je potreban jak vođa koga će narod slediti bez pogovora. S druge strane, sa ovom tvrdnjom se ne slaže zbirno 38% ispitanika (odgovor ne slažem se i uopšte se ne slažem). Da se sa ovom tvrdnjom ne slažu iznad proseka navodili su nezaposleni, oni koji navode da svoju budućnost vide u Beogradu, žene, mladi koji su još uvek u procesu školovanja, mladi albanske nacionalnosti, oni koji žive u Beogradu i mladi od 19 do 25 godina. Spreman sam da se žrtvujem za interese mog naroda je tvrdnja sa kojom se u potpunosti slaže i slaže zbirno 27% mladih, dok se 39% njih uopšte ne slaže i ne slaže sa ovom tvrdnjom. I na kraju, sa tvrdnjom zbog mešanja različitih kultura, preti nam opasnost da izgubimo identitet slaže se zbirno 35% mladih (odgovori u potpunosti se slažem i slažem se), dok se zbirno isti procenat mladih ne slaže sa ovom tvrdnjom (odgovori uopšte se ne slažem i ne slažem se).

Grafikon 4.5. Koliko se slažete sa sledećim tvrdnjama?, u %

Najveći procenat mladih navodi da je religiozan, ali da ne prihvata sve što ih njihova vera uči (36%), dok 19% mladih navodi da je uvereni vernik i prihvata sve što ga njegova vera uči. Nešto manji procenat mladih (16%) navodi da razmišlja o tome, ali nije načisto da li veruje ili ne. S druge strane, svaki deveti ispitanik navodi da ne razmišlja o religioznosti, dok svaki jedanaesti ispitanik navodi da nije religiozan ali nema ništa protiv religije. Svega 2% mladih navodi da nije religiozan i da je protivnik religije.

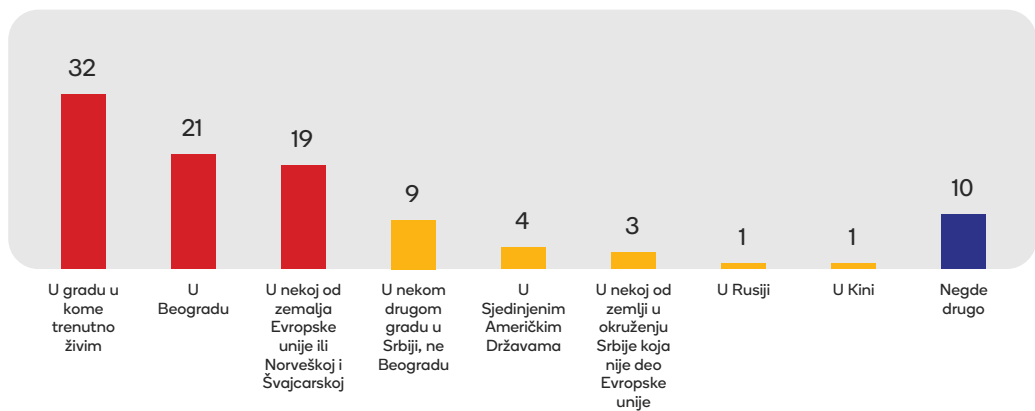
Grafikon 4.6. Šta Vas od sledećeg najbolje opisuje?, u %

Mlade smo pitali gde vide svoju budućnost, najveći procenat mladih navodi da svoju budućnost vidi u gradu u kome trenutno živi (32%). Svoju budućnost u Beogradu vidi petina mladih (21%), dok nešto manji procenat mladih (19%) svoju budućnost vidi u nekoj od zemlja Evropske unije ili Norveškoj i Švajcarskoj. S druge strane, svaki jedanaesti ispitanik svoju budućnost vidi u nekom drugom gradu u Srbiji, ne u Beogradu.

Da u Sjedinjenim Američkim Državama vidi svoju budućnost navodi svega 4% mladih, dok 3% navodi da svoju budućnost vidi u nekoj od zemlji u okruženju Srbije koja nije članica EU. Svaki deseti ispitanik navodi da svoju budućnost vidi negde drugde. U gradu i kom trenutno žive svoju budućnost iznad proseka vide zaposleni u javnom sektoru, visoko obrazovani, mladi od 26 do 30 godine, oni koji žive sa suprugom/partnerom i decom, oni koji žive u Vajvodini i mladi bošnjačke i albanske nacionalnosti. S druge strane, svoju budućnost u Beogradu iznad proseka vide učenici/studenti, oni sa završenom osnovnom školom ili niže, mladi srpske nacionalnosti i oni od 15 do 18 godina. Svoju budućnost u nekoj od zemalja Evropske Unije iznad proseka vide nezaposleni, mladi koji žive sami ili sa cimerom/cimerkom i mladi romske nacionalnosti.

Grafikon 4.7. Gde vidite svoju budućnost?, u %

5. IZLOŽENOST BEZBEDNOSNIM RIZICIMA

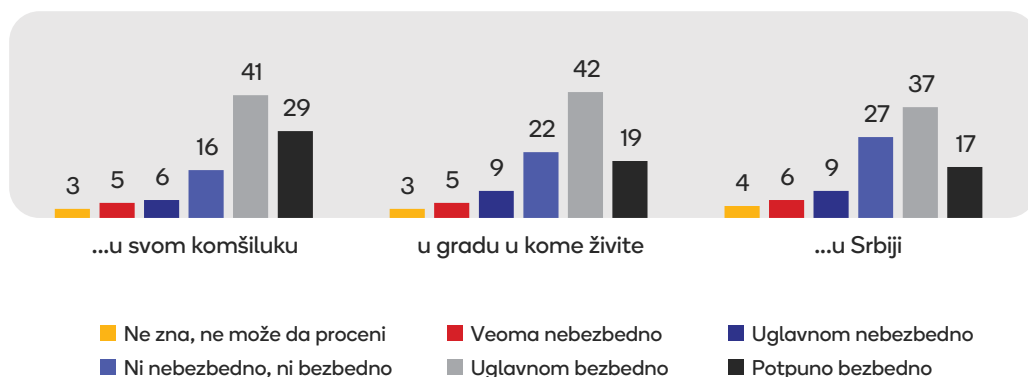
Sledeća oblast obuhvata niz pitanja koja za cilj imaju da ustanove kakvu percepciju bezbednosti mladi imaju u svom neposrednom okruženju, ali i generalno u državi u kojoj žive. Pored toga, mladi su odgovarali na pitanja koja se tiču bezbednosti tokom školovanja kao i percepcije institucija nadležnih za bezbednost.

Kada ocenjuju u kojoj meri se osećaju bezbedno u sredinama kao što su komšiluk, grad u kome žive, i država Srbija, nalazi su sledeći. Najveći procenat mladih ispitanika (70%) rekao je da se u svom komšiluku oseća uglavnom i potpuno bezbedno. Da se tu oseća ni nebezbedno ni bezbedno reklo je 16% mladih, dok skoro svaki deveti ispitanik (11%), navodi da se u svom komšiluku oseća uglavnom i veoma nebezbedno.

Kada ocenjuju osećaj bezbednosti u gradu u kome žive, mladi odgovaraju na relativno sličan način. Ponovo najveći procenat mladih (61%) navodi da se u gradu u kome živi oseća uglavnom i potpuno bezbedno. Nešto više od petine (22%) reklo je da se u gradu u kome živi oseća ni nebezbedno ni bezbedno, a 14% ispitanih daje odgovor da se u gradu u kome živi oseća uglavnom i veoma nebezbedno.

Više od polovine ispitanih (54%) oseća se uglavnom i potpuno bezbedno u Srbiji. Čak 27% mladih reklo je da se u Srbiji oseća ni nebezbedno ni nebezbedno, dok 15% mladih daje odgovor da se u državi u kojoj živi oseća uglavnom i veoma nebezbedno.

Grafikon 5.1. – Ocenite, molimo Vas, u kojoj meri se osećate bezbedno ...?, u %

Ispitanice su iznad proseka odgovarale da se u svom komšiluku osećaju uglavnom bezbedno. Muškarci, pak, natprosečno odgovaraju da se u komšiluku osećaju potpuno bezbedno. Romi i Albanci su iznad proseka odgovarali da se u komšiluku osećaju veoma nebezbedno, dok se visokobrazovani natprosečno izjašnjavaju da se u komšiluku osećaju uglavnom nebezbedno.

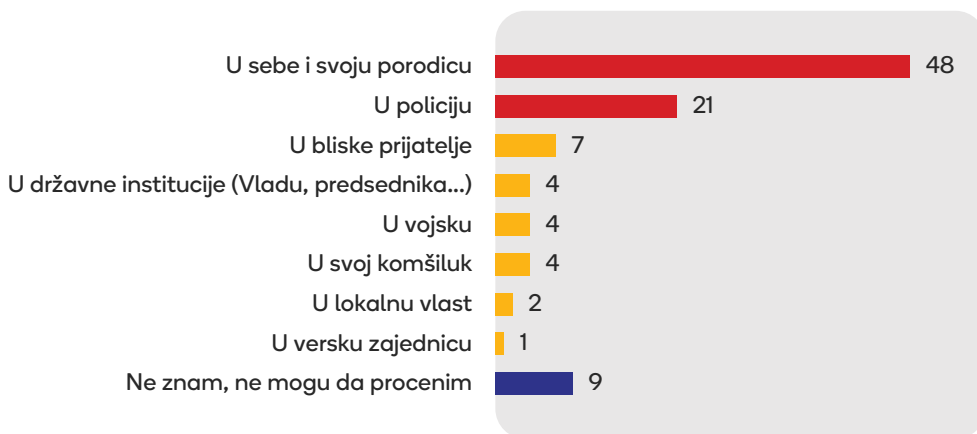

Da se u gradu u kome žive osećaju veoma nebezbedno iznad proseka su navodili Romi. Među onima koji se u toj sredini osećaju potpuno bezbedno natprosečno su se izdvojili muškarci, sa osnovnom školom, Mađari i samozaposleni. Posmatrano prema regionima, mladi koji žive u Beogradu, iznad proseka su isticali da se u svom gradu osećaju veoma nebezbedno, dok se mladi iz Južne i Istočne Srbije, kao i iz Zapadne Srbije sa Šumadijom u gradu u kome žive osećaju uglavnom i potpuno bezbedno.

Zaposleni u javnom sektoru, kao i samozaposleni, muškog pola, kao i oni sa osnovnim obrazovanjem, a žive u Zapadnoj, Južnoj i Istočnoj Srbiji, iznad proseka su navodili da se u Srbiji osećaju potpuno bezbedno. Da se ne osećaju bezbedno, natprosečno su navodili mladi visokoobrazovani iz Beograda.

Gotovo polovina mladih (48%), veruje da se jedino u sebe i svoju porodicu može pouzdati da će zaštititi bezbednost. Gotovo svaki peti ispitanika (21%) rekao je da se najviše pouzda u policiju da će zaštititi njihovu bezbednost i bezbednost njihove porodice. Svaki jedanaesti anketirani nije znao kako da odgovori na ovo pitanje. Detaljnije nalaze možete pronaći na grafikonu ispod.

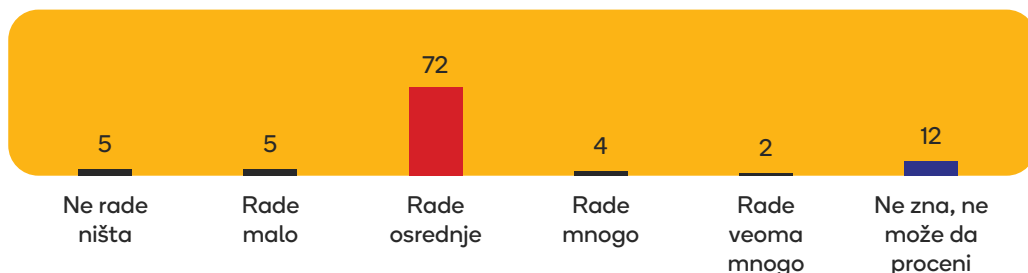
Grafikon 5.2. – U koga se najviše pouzdate da će zaštititi bezbednost Vaše porodice i Vas?, u %

Da se najviše pouzdaju u policiju da ih može zaštititi, iznad proseka su navodili najmlađi ispitanici, starosti od 15 do 19 godina, učenici/studenti, oni sa završenim osnovnim obrazovanjem, te pripadnici hrvatske, albanske manjine i mladi koji se izjašnjavaju da pripadaju nekoj drugoj manjinskoj grupi. Natprosečnu percepciju u to da će ih državne institucije zaštititi imaju zaposleni u javnom sektoru, sa završenim visokim obrazovanjem, starosti od 26 do 30 godina, kao i Mađari. Mladi sa završenom školom za radnička zanimanja iznad proseka su navodili da se u lokalnu vlast i vojsku pouzdaju kada je reč o zaštiti njihove bezbednosti. U sebe i svoju porodicu natprosečno veruju oni koji imaju od 19 do 25 godina, još su u procesu školovanja, imaju završenu četvorogodišnju srednju školu, a po nacionalnosti su Bošnjaci i Srbi. Romi su iznad proseka navodili da se najviše pouzdaju u svoj komšiluk da ih može zaštititi.

Čak 72% ispitanika navodi da državne institucije rade osrednje na obezbeđivanju bezbednosti. Da ne mogu da procene kakav je učinak državnih institucija na ovom polju, navodi 12% mladih. Po 5% ispitanih reklo je da institucije ne rade ništa, kao i da rade malo, 4% smatra da one rade dosta, dok 2% navodi da državne institucije rade veoma mnogo na obezbeđivanju bezbednosti ispitanika i njihovih porodica. Iskazano prosečnom ocenom, ispitanici rad državnih institucija ocenjuju ocenom 2,53.

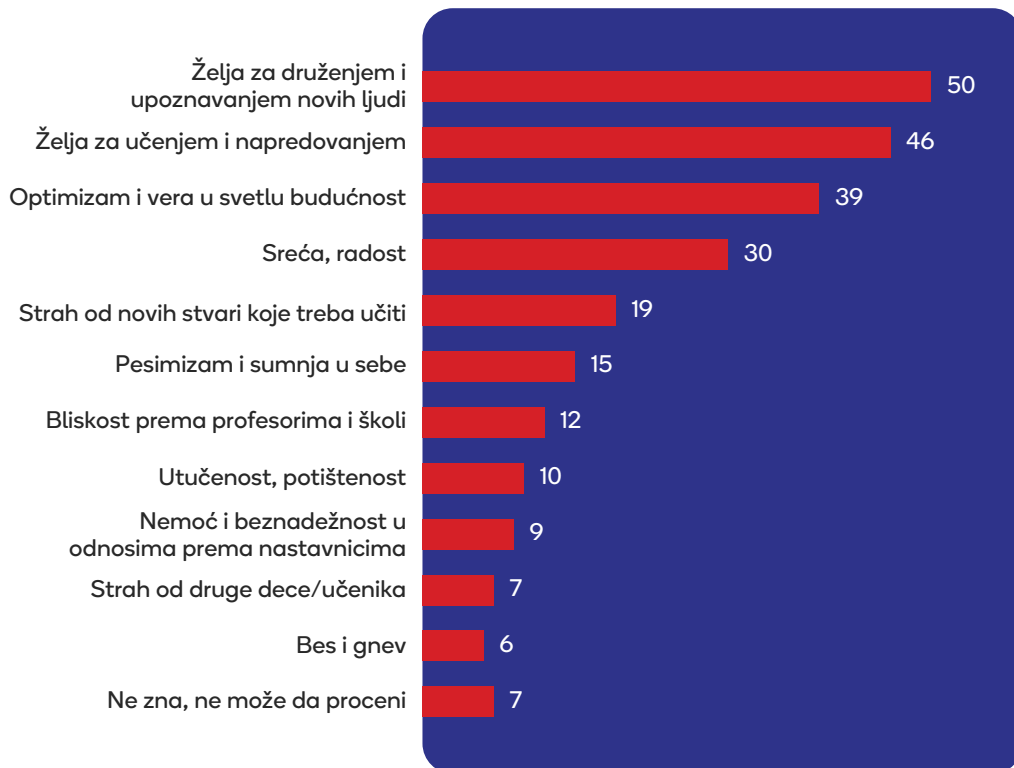
Grafikon 5.3. Kako biste ocenili napor državnih institucija (Vlada, predsednik, vojska, policija...) na tome da obezbede bezbednost Vas i Vaše porodice na skali od 1=Ne rade ništa; 3=Rade osrednje; 5=Rade veoma mnogo?, u %

Ispitanici koji su završili školu za radnička zanimanja, žive sa suprugom/partnerkom i decom, a svoju budućnost vide u Rusiji, iznad proseka su navodili da državne institucije rade veoma mnogo da obezbede bezbednost njih i njihove porodice. Za srednju ocenu, ocenu 3, natprosečno su se opredeljivali mladi koji imaju od 26 do 30 godina, sa osnovnim obrazovanjem ili završenom četvorogodišnjom školom, koji svoju budućnost vide u Beogradu, Kini ili Rusiji. Da državne institucije ne rade ništa da osiguraju bezbednost, iznad proseka su navodili mladi od 19 do 25 godina, sa završenim visokim obrazovanjem, koji svoju budućnost vide u zemljama Evropske unije, Norveškoj ili Švajcarskoj.

Polovina ispitanika navodi da je tokom njihovog školovanja preovlađivala želja za druženjem i upoznavanjem novih ljudi, 46% osećalo je želju za učenjem i napredovanjem, a 39% njih navodi optimizam i veru u svetlu u budućnost. Sreću i radost osećalo je 30% anketiranih, a strah od novih stvari koje treba učiti 19% ispitanika. Pesimizam i sumnju u sebe u toku školovanja osećalo je 15% mladih, a svaki deseti ispitanik osetio je utučenost i potištenost. Detaljniji nalazi dostupni su na grafikonu ispod.

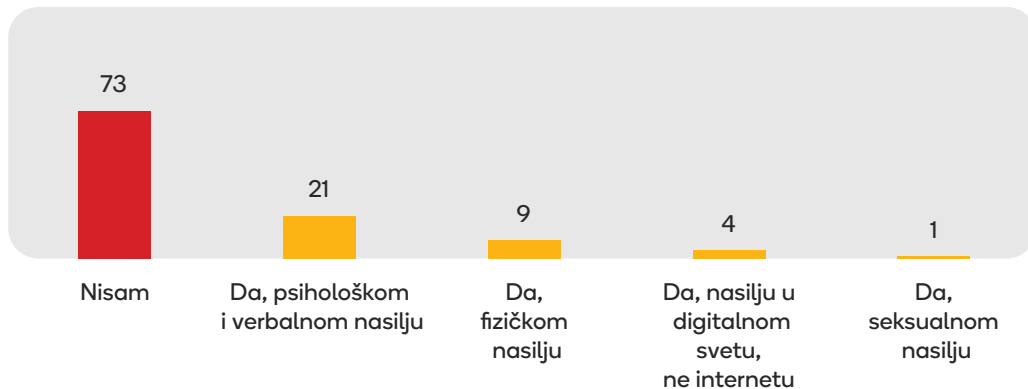
Grafikon 5.4. Šta biste rekli, koja tri osećanja su preovladavala ili preovlađuju kod Vas u toku školovanja?, u % (moguće više odgovora)¹

Najveći procenat mladih, čak 72% njih, nije bio izložen nekoj vrsti nasilja (psihološkog, fizičkog, internet) tokom svog školovanja. Skoro svaki peti (21%) navodi da je bio izložen psihološkom i verbalnom nasilju, a 9% ispitanika reklo je da se suočilo sa fizičkim nasiljem u toku školovanja. Nasilje u digitalnom, internet svetu, doživelo je 4% mladih. Seksualno nasilje u toku školovanja pretrpeo je 1% anketiranih.

¹ Zbir u grafikonu ispod ne daje iznos od 100% zbog mogućnosti višestrukih odgovora u ovom pitanju.

Grafikon 5.5. Da li ste Vi lično tokom školovanja bili izloženi nekoj vrsti nasilja (psihološkog, fizičkog, internet...)?, u % (moguće više odgovora)²

Ispitanici koji su iznad proseka navodili da su pretrpeli fizičko nasilje u toku školovanja, izdvojili su se među Romima, Albancima i Bošnjacima. Psihološko nasilje su više od proseka doživljavali Romi, kao i oni mladi koji nisu želeli da navedu svoju nacionalnu pripadnost.

Ispitanici koji su na prethodno pitanje dali odgovor da su bili izloženi nekom obliku nasilja (35% anketiranih), navodili su i kakvu je to reakciju izazvalo kod njih. Po 21%, ili gotovo po petina mladih, rekla je da je osetila nemoć i beznađežnost, kao i utučenost i potištenost, nakon što je pretrpela nasilje u toku školovanja. Bes i želju da uzvrati na isti način osetilo je 17% anketiranih, pesimizam i sumnju u sebe osetilo je 13%, dok je strah od škole i druge dece osetilo 12% mladih. Gotovo svaki deveti ispitanik (11%) naveo je da je pretrpljeno nasilje u toku školovanja izazvalo gnev i želju da uzvrati još gore.

² Isto

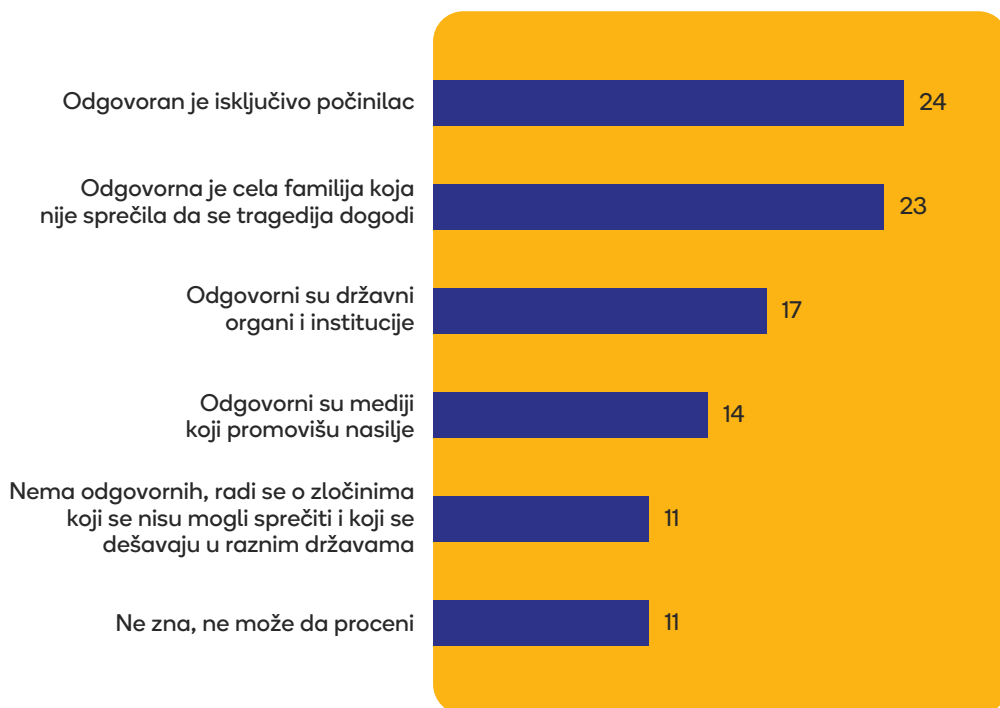
Grafikon 5.6. Ukoliko ste pretrpeli nasilje u toku školovanja, kakvu je to reakciju izazvalo kod Vas?, u %

Ispitanici koji svoju budućnost vide u nekoj od zemalja Evropske unije, u Sjedinjenim Američkim Državama ili u nekoj zemlji okruženja, visoko iznad proseka navode da su nakon pretrpljenog nasilja osetili utučenost i potištenost. Onih koji su rekli da su osetili bes i želju da uzvrate još gore, natprosečno ima među mladima koji svoju budućnost vide u Beogradu, odnosno gradu u kome trenutno žive.

Kao glavnog odgovornog za tragedije u OŠ Vladislav Ribnikar i Mladenovcu, gotovo četvrtina mladih (24%) navodi isključivo počinioca. Da je odgovorna cela porodica koja nije sprečila da se tragedija dogodi reklo je 23% ispitanika. Državne organe i institucije odgovornim za tragedije u osnovnoj školi i Mladenovcu, vidi 17% anketiranih, a 14% njih navodi da su mediji koji promovišu nasilje glavni odgovorni. Da nema odgovornih, već je reč o zločinima koji se nisu mogli sprečiti i koji se dešavaju u raznim državama, naveo je skoro svaki deveti ispitanik, odnosno 11%.

Grafikon 5.7. Ko je najodgovorniji za tragedije u OŠ Vladislav Ribnikar i Mladenovcu?

Da je najodgovorniji počinitelj, iznad proseka su navodili Albanci, Bošnjaci i Mađari, oni koji žive na selu, a imaju od 19 do 25 godina i nalaze se u procesu školovanja. Mladi koji imaju od 26 do 30 godina, završenu četvorogodišnju srednju školu, visoku školu ili fakultet, a ne žele da se izjasne po pitanju svoje nacionalne pripadnosti, natprosečno su navodili da su najodgovorniji za ove dve tragedije državni organi i institucije. Isti stav ova grupa anketiranih iznosi i kada se radi o odgovornosti medija za dve tragedije. Ipak, oni koji su zaposleni u privatnom sektoru nešto više od proseka ističu odgovornost državnih organa i institucija, dok samozaposleni natprosečno navode medije kao najodgovornije za tragična dešavanja. Ispitanici koji imaju osnovno obrazovanje, nalaze se u procesu školovanja, Romi i oni koji imaju od 15 do 19 godina starosti, iznad proseka su iznosili stav da je za tragedije u osnovnoj školi i u Mladenovcu najodgovornija porodica koja nije sprečila da se tragedija dogodi. Ovaj stav dele i anketirani koji rade u privatnom sektoru ili su učenici/studenti.

6. MLADI I DISKRIMINACIJA

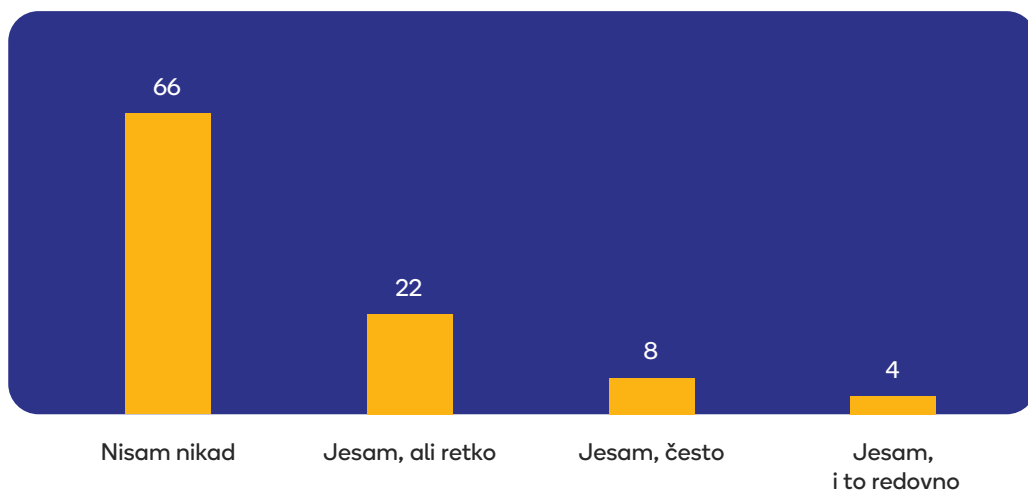
Sledeća oblast analizira stavove mladih o diskriminaciji, iskustva sa osobama koje pripadaju drugoj veri, naciji ili seksualnoj orijentaciji, kao i najčešćim uzrocima zbog kojih su bili diskriminirani.

Dve trećine mladih (66%) nikada se nije osetilo diskriminisano niti je doživelo nepravdu u svom okruženju. Da je doživelo diskriminaciju ili nepravdu, ali retko, reklo je 22% ispitanika, dok 8% navodi da se često osetilo diskriminisano. Diskriminaciju redovno doživljava 4% mladih u Srbiji.

Romi, Hrvati, Bošnjaci kao i ispitanici koji nisu želeli da se izjasne koje su nacionalne pripadnosti, natprosečno su navodili da su redovno doživljavali diskriminaciju ili nepravdu. Da su često doživljavali diskriminaciju, iznad proseka su navodili Hrvati, Romi i Albanci. Oni koji su po nacionalnosti Srbi ili spadaju u neku drugu nacionalnu grupu od onih ponuđenih, natprosečno su navodili da se nisu nikad osetili diskriminisano u svom okruženju.

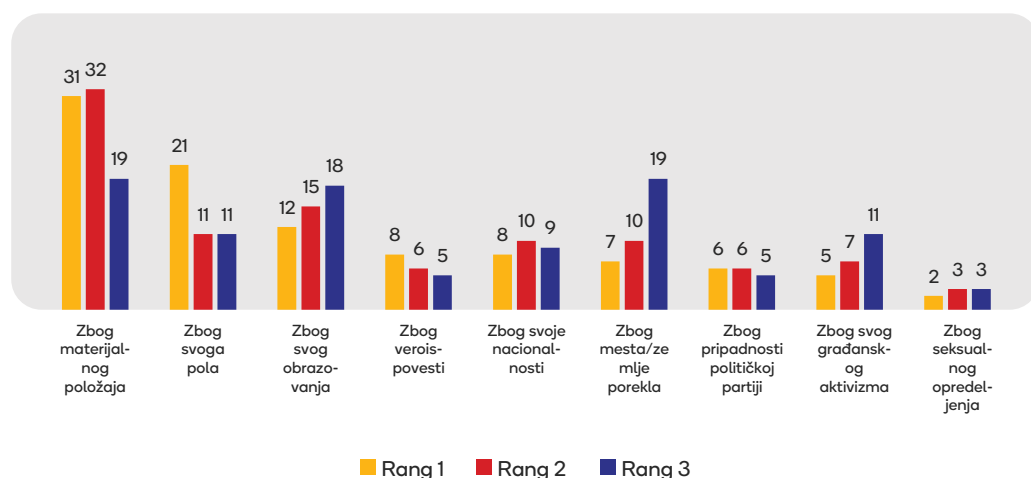
Mladi, koji su na prethodno pitanje odgovorili da su doživljavali diskriminaciju (34%), izdvajali su i tri ključna razloga zbog kojih su prošli kroz to iskustvo, rangirajući ih po principu prvog najčešćeg razloga zbog koga su diskriminirani, pa drugog i na kraju trećeg.

Grafikon 6.1. Da li ste se ikada osećali diskriminisano ili ste doživeli nepravdu u Vašem okruženju, školi, radnom mestu, instituciji, državi...?, u %

Prema prvom rangiranju, najčešći razlog zbog koga su ispitanici bili diskriminirani je njihov materijalni položaj (31%), a gotovo petina (21%) kao prvi razlog navodi njihov pol, dok 12% za prvi razlog zbog koga su diskriminirani navodi obrazovanje. Kada navode drugi razlog zbog koga su najčešće diskriminirani, mladi su navodili takođe materijalni položaj kao glavni uzrok diskriminaciji (32%), pa obrazovanje i pol. Za treći razlog, najveći broj ispitanika navodio je diskriminaciju na osnovu materijalnog položaja i diskriminaciju na osnovu mesta/zemlje porekla (po 19%). Više detalja dostupno je na grafikonu ispod.

Grafikon 6.2. Molim vas da nam izdvojite DO TRI razloga zbog kojih ste doživeli diskriminaciju/ nepravdu i to tako što ćete nam prvo navesti razlog zbog koga ste najčešće diskriminirani, zatim drugi i na kraju treći, u %

Materijalni položaj kao najčešće navođen razlog za one koji su doživeli diskriminaciju, iznad proseka su navodili muškarci, sa završenom školom za radnička zanimanja, a koji su po nacionalnoj pripadnosti Hrvati, Mađari, Albanci, kao i oni koji se izjašnjavaju da pripadaju nekoj drugoj grupi.

Gotovo trećina ispitanika (32%) navodi da u svom okruženju ima poznanike, ali ne i bliske ljude koji pripadaju drugoj nacionalnoj zajednici u odnosu na njih. Da ih nema, reklo je 30% anketiranih, a skoro svaki četvrti (24%) navodi da ima bliske prijatelje koji pripadaju drugoj nacionalnoj zajednici u odnosi na njih. Da su im pripadnici druge nacionalne zajednice članovi porodice, reklo je 7% ispitanika.

Među anketiranimi koji su rekli da u svom okruženju nemaju bliske ljude koji pripadaju drugoj nacionalnoj zajednici, natprosečno su se izdvojili Srbi, učenici/studenti, kao i oni koji imaju od 15 do 26 godina starosti. U svom okruženju poznanike koji pripadaju nekoj drugoj nacionalnoj zajednici, natprosečno navode da imaju mladi koji se samozaposleni. Da za bliske prijatelje u svom okruženju imaju ljude koji pripadaju nekoj drugoj nacionalnosti, iznad proseka su navodili nezaposleni, zaposleni u privatnom i javnom sektoru, oni starosti od 26 do 30 godina, te Albanci, Mađari i Bošnjaci.

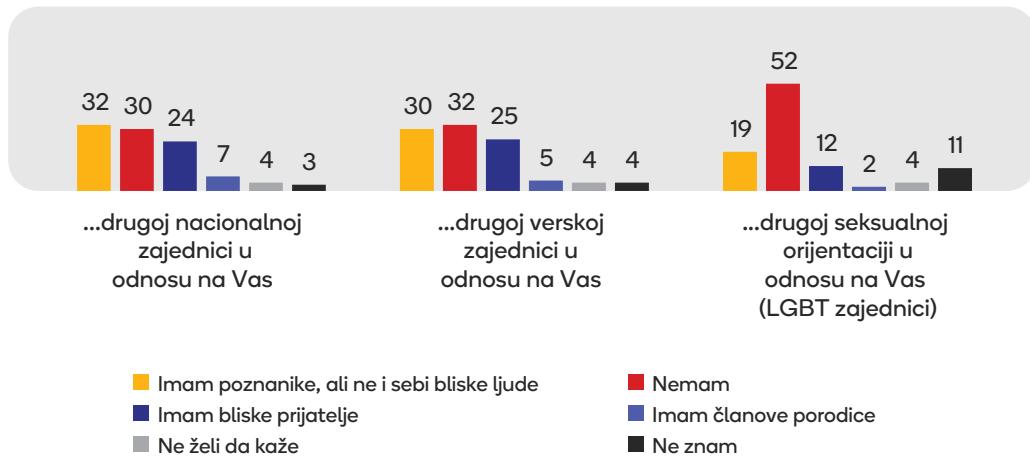
Bliske ljude koji pripadaju drugoj verskoj zajednici u odnosu na ispitanike, navodi da nema gotovo trećina – 32%. Takve poznanike, ali ne i sebi bliske ljude ima 30% mladih, a svaki četvrti (25%) ima bliske prijatelje koji pripadaju drugoj verskoj zajednici. Da su im bliski ljudi koji pripadaju drugoj verskoj zajednici i članovi porodice, navodi 5% anketiranih.

Ispitanici koji su naveli da u svom okruženju nemaju bliske ljude koji pripadaju drugoj verskoj zajednici u odnosu na njih, natprosečno se izdvajaju među onima koji imaju od 15 do 19 godina, sa osnovnim obrazovanjem ili završenom školom za radnička zanimanja, koji žive sa roditeljima ili roditeljima, suprugom i decom, kao i svi koji su po nacionalnoj pripadnosti Slovaci. Da su im bliski ljudi koji pripadaju nekoj drugoj verskoj zajednici i bliski prijatelji, iznad proseka su navodili mladi od 26 do 30 godina, Hrvati, Romi, Bošnjaci i Mađari, te oni koji svoju budućnost vide u nekom drugom gradu u Srbiji, a ne u Beogradu. Pripadnike druge verske zajednice za poznanike, ali ne i sebi bliske ljude, iznad proseka ističu da imaju Romi i Albanci.

Više od polovine mladih (52%) navodi da u svom okruženju nema bliske ljude koji pripadaju drugoj seksualnoj orijentaciji u odnosu na njih. Da takve ljude ima samo za poznanike, navodi 19% anketiranih, dok 12% među njima ima i bliske prijatelje. Gotovo svaki deveti ispitanik (11%) rekao je da ne zna da li u svom okruženju ima bliske ljude koji pripadaju drugoj seksualnoj orijentaciji u odnosu na njih.

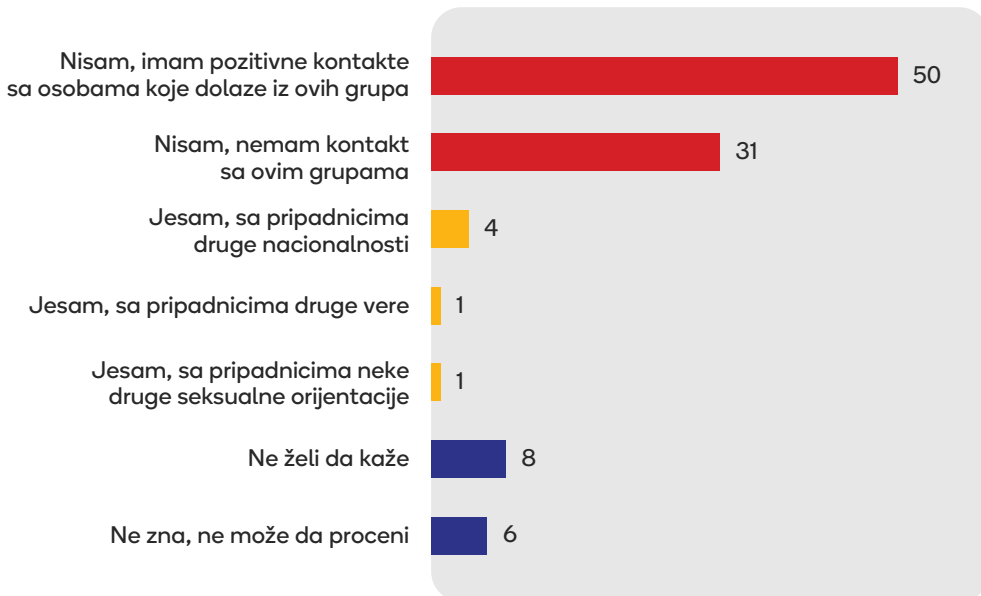
Mladi koji navode da u svom okruženju nemaju bliske ljude koji su deo LGBT zajednice iznad proseka se izdvajaju u kategoriji onih sa završenim osnovnim obrazovanjem, muškog pola, koji svoju budućnost vide u Rusiji ili gradu u kome trenutno žive, a žive sa roditeljima ili sa roditeljima, suprugom i decom. Da su im ljudi druge seksualne orijentacije bliski prijatelji, natprosečno su navodili oni koji žive sami ili sa cimerom/cimerkom, ženskog pola, koji imaju visoko obrazovanje, a svoju budućnost vide u zemljama EU, nekom drugom gradu koji nije Beograd ili negde drugde. Oni koji žive sa cimerom/cimerkom iznad proseka su navodili da ne žele da kažu da li imaju u svom okruženju bliske ljude koji su deo LGBT zajednice.

Grafikon 6.3. Da li Vi u svom okruženju imate sebi bliske ljude (bliske prijatelje, kumove, porodicu...) koji pripadaju..., u %

Polovina mladih nije imala negativna iskustva sa osobama koje su druge vere, nacionalnosti ili seksualne orijentacije. Ova grupa ispitanika navodi da je sa njima ostvarila pozitivne kontakte. Da sa ovim osobama nije imalo negativna iskustva, jer nemaju kontakt sa njima, naveo je 31% anketiranih. Među 6% ispitanika koji su imali neko negativno iskustvo, 4% je takvo iskustvo imalo sa pripadnicima druge nacionalnosti, a po 1% jeste je to doživelo sa pripadnicima druge vere i neke druge seksualne orijentacije.

Grafikon 6.4. Da li ste do sada imali neka negativna iskustva sa osobama koje pripadaju nekoj drugoj naciji, veri ili su neke druge seksualne orijentacije u odnosu na Vas i ako da sa kim?, u %

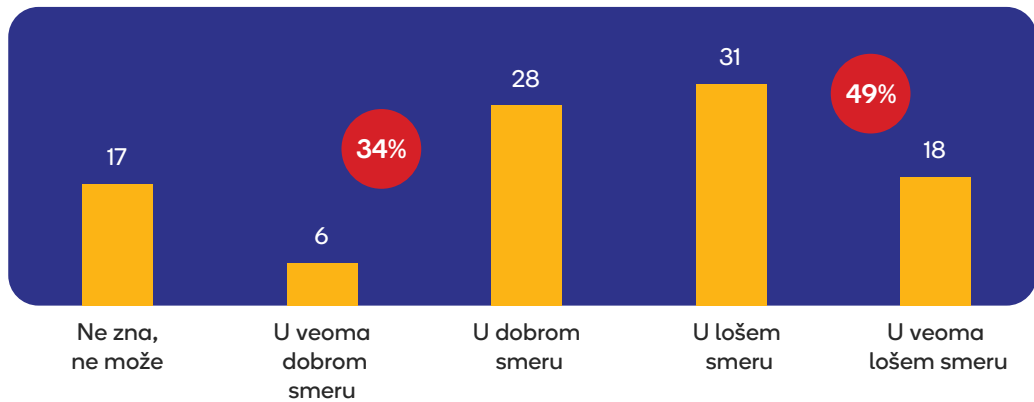
Da nisu imali negativno iskustvo sa ovim grupama, jer sa njima nemaju kontakt iznad proseka su navodili mladi od 15 do 19 godina i Srbi. Pozitivno iskustvo sa ovim grupama imaju natprosečno mladi starosti od 19 do 30 godina, Mađari, Bošnjaci, kao i oni koji se izjašnjavaju kao pripadnici neke druge nacionalne grupe od ponuđenih, te visokoobrazovani. Da su negativno iskustvo imali sa pripadnicima druge nacionalnosti, iznad proseka su isticali Romi, od 15 do 19 godina starosti, sa osnovnim obrazovanjem ili koji su još uvek u procesu školovanja, a svoju budućnost vide u nekom drugom gradu u Srbiji, ne u Beogradu. Negativna iskustva sa pripadnicima druge vere imali su natprosečno mladi od 19 do 25 godina.

7. POLITIČKA I DRUŠTVENA PITANJA

7.1 UČEŠĆE MLADIH U POLITIČKOM ŽIVOTU SRBIJE

Jedan od ključnih problema sa kojima se država Srbija danas susreće je veliki broj mladih koji odlaze iz zemlje i onih koji razmišljaju o tome i traže priliku da napuste zemlju. Razloge za migracije mladih treba tražiti u njihovoj percepciji budućnosti zemlje i pravca u kom se kreće njihova država – grafikon 7.1.

Grafikon 7.1 – U kom smeru se kreće država Srbija?, u %

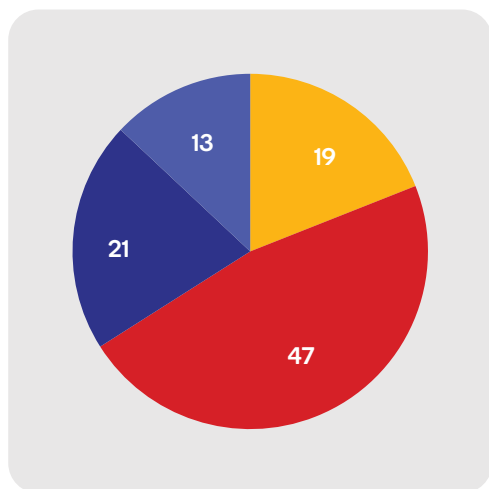
Svaka druga mlada osoba u Srbiji smatra da se država u kojoj živi kreće u lošem smeru (49%), dok svaka treća (34%) veruje da je pravac u kome se kreće država dobar. Upravo među onim mladim ljudima koji svoju budućnost vide van zemlje iznad proseka pronalazimo ispitanike koji veruju da se Srbija kreće u lošem pravcu i koji su pesimisti po pitanju budućnosti zemlje.

Evidentna je i korelacija u percepciji pravca kretanja države i stepena obrazovanja ispitanika – što je ispitanik obrazovaniji, primetniji je i pesimizam po pitanju pravca kretanja države. Pesimizam prema budućnosti Srbije je iznad proseka prisutan i kod mladih Beograđana, kod onih koji su stariji od 19 godina, ali i kod mladih koji dolaze iz redova bošnjačke, albanske i romske nacionalne manjine.

Zanimljivo je da među mladima koji imaju osećaj da se Srbija kreće u lošem pravcu iznad proseka nalazimo one koji veruju da alternativu demokratiji kao sistemu vladavine treba tražiti u nedemokratskim sistemima vladanja. U proseku, na celokupnom uzorku, 13% ispitanika smatra da nedemokratski sistem vladanja ponekada može biti bolji od demokratije, dok među onima koji veruju da se Srbija kreće u lošem pravcu njihov procenat iznosi visokih 20%.

Generalno, mladi u Srbiji imaju pozitivan odnos prema demokratiji i skoro polovina njih (47%) smatra da je demokratija bolja od svih drugih oblika vladavine. Sa druge strane, procenat mladih koji se ne slažu sa ovom konstatacijom ili ne mogu da procene njenu vrednost, je veći od polovine – 52%, što predstavlja zabrinjavajući podatak.

Grafikon 7.2 – Odnos mladih u Srbiji prema demokratiji, u %

- Ne zna, ne može da proceni
- Demokratija je bolja od svih drugih oblika vladavine
- Za ljude kao ja i demokratski i nedemokratski režim su isti
- U nekim slučajevima, nedemokratska vlada može biti bolja od demokratske

Alternativu demokratiji, kao najboljoj vrsti vladavine susrećemo kod jedne trećine ispitanika (34%) u starosnoj kategoriji 15 do 30 godina. Nešto više od jedne petine (21%) pokazuje ravnodušnost prema ovom pitanju i smatra da za njih lično nema razlike da li se na čelu države nalazi demokratski ili nedemokratski režim. Pored toga, 13% mladih pokazuje autoritarne tendencije uvereni da bi u pojedinim društvima nedemokratska vlada bila bolja od demokratske.

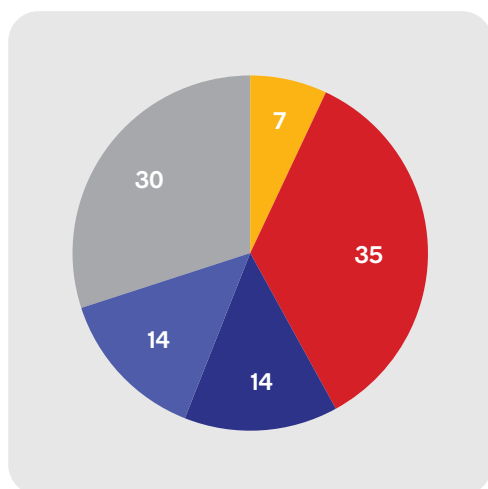
Odnos prema demokratiji je uslovljen obrazovanjem ispitanika – što je viši stepen obrazovanja to je odnos prema demokratiji pozitivniji, pa tako 56% mladih sa završenim visokom obrazovanjem smatra demokratiju najboljim mogućim oblikom vladavine. Iznad proseka ovaj stav pronalazimo i kod mladih u Beogradu i generalno urbanim sredinama u odnosu na ruralne, kao i kod onih koji spadaju u starosnu kategoriju 26 do 30 godina starosti. Zanimljivo je da, kod mladih koji su pripadnici

srske nacionalnosti, pronalazimo više onih koji imaju pozitivan stav prema demokratiji u odnosu na mlade koji dolaze iz redova nacionalnih manjina. Pozitivniji odnos prema autoritarnim režimima srećemo kod mladih Roma, Bošnjaka, pa i Hrvata, što takođe može biti uslovljeno i mestom stanovanja, a ne isključivo nacionalnom pripadnošću ispitanika.

Odnos prema demokratiji umnogome uslovljava i odnos građana prema izborima i njihovoj odluci da apstiniraju od izbornog procesa. Tek svaki treći ispitanik (35%) koji spada u kategoriju mladih u Srbiji je redovan glasač na izborima. Kod ostalih ispitanika je učešće na izborima uslovljeno trenutnom motivacijom ili se prosto radi o tradicionalnim apstinentima od glasanja.

Među mladima koji redovno izlaze na izbore više od polovine (55%) ima pozitivan odnos prema demokratiji. Što je slabije učešće u izbornom procesu, to je lošiji odnos prema demokratiji, odnosno smanjuje se procenat onih koji veruju da je demokratija najbolji mogući oblik vladavine. Tek nešto više od trećine mladih (35%) koji kažu da obično ne izlaze na izbore smatra demokratiju najboljim mogućim oblikom vladavine, dok 27% među njima veruje da im je svejedno u kom režimu vladavine žive.

Grafikon 7.3 – Šta biste za sebe rekli kada je reč o izlasku na izbore?, u %

- Ne želi da kaže
- Obično izlazim
- Obično ne izlazim
- Nema pravila, nekad da, nekad ne
- Nisam punoletan od kada sam punoletan nije bilo izbora

Na izbore iznad proseka izlaze oni ispitanici koji imaju visoko obrazovanje, mladi Bošnjaci i oni koji imaju 26 do 30 godina života. Sa druge strane, među onima koji ne izlaze na izbore susrećemo najviše mladih koji dolaze iz regiona Vojvodine.

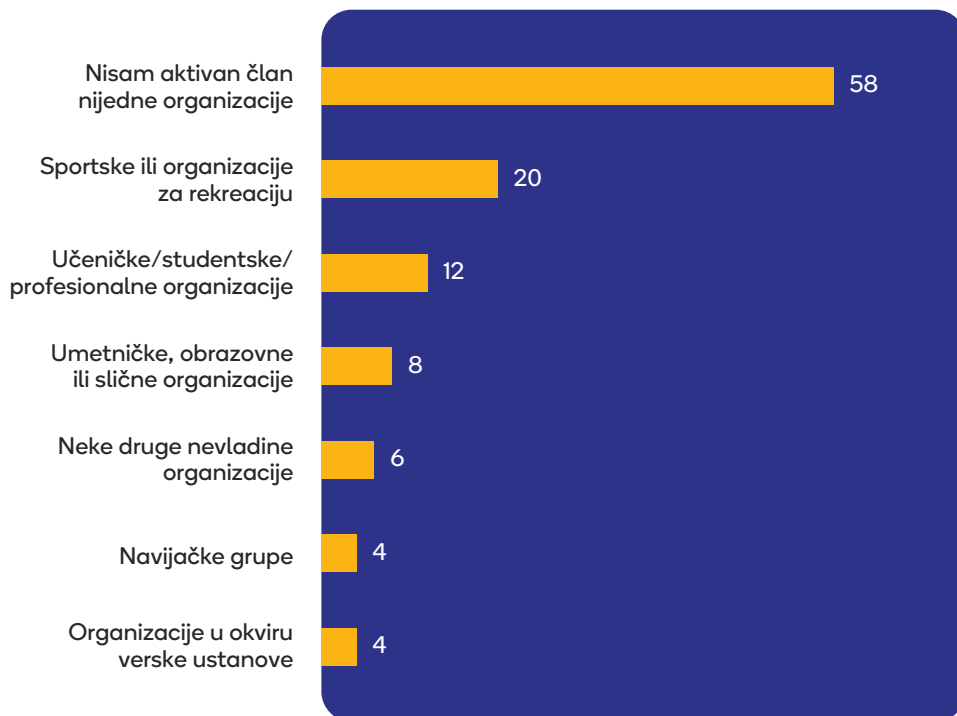
Razlog zbog kojih jedan deo mladih u Srbiji ne izlazi na izbore treba tražiti i u tome što 82% anketiranih ne vidi nijednog političara, niti političku partiju koja zastupa njihove interese. Percepcija mladih u Srbiji ukazuje na to da ne postoji politička opcija u čijem fokusu je položaj građana mlađih od 30 godina, rešavanje problema sa kojima se susreću, kao i njihova budućnost u zemlji.

Kod preostalih 18% mladih, koji na ovo otvoreno pitanje navode političara ili stranku, u najvećem broju slučajeva se kao primarna opcija pojavljuju Aleksandar Vučić i Srpska napredna stranka sa po 4%, dok su ostale partije ili pojedinci pomenuti od strane manje od 10 ispitanika.

Slabije učešće mladih u društvenom i političkom životu u Srbiji potvrđuje i podatak da među njima 58% nije član nijedne organizacije koja okuplja građana u bilo kojoj formi aktivizma – grafikon 7.4. Svaki peti ispitanik je član neke od sportskih organizacija (20%), dok je 12% onih koji su učlanjeni u učeničke, to jest studentske ili profesionalne organizacije.

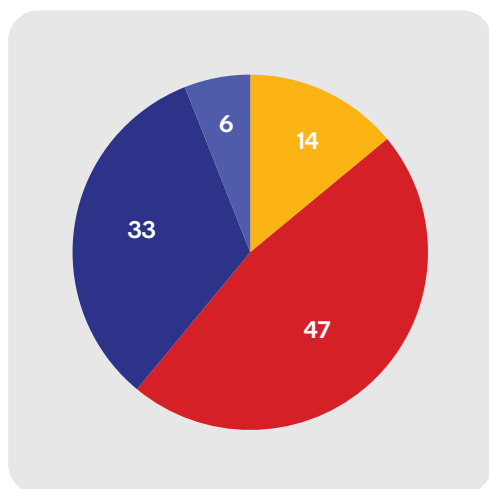
Umetničke i obrazovne organizacije okupljaju 8% mladih, civilno društvo 6%, a po 4% je aktivno u verskim organizacijama i organizovanim navijačkim grupama.

Grafikon 7.4 – Da li ste aktivan član neke od sledećih organizacija?, u %

Mladi u Srbiji prepoznaju mogućnost građana imaju da svoje stavove, zahteve i potrebe izraze kroz aktivnosti poput protesta, referendum, peticija i štrajkova. U mogućnost izražavanja stavova kroz protestne aktivnosti veruje 80% anketiranih starosnog uzrasta 15 do 30 godina, od toga 47% veruje da je to moguće bez bilo kakvih ograničenja, a 33% da su ove aktivnosti omogućene uz određena ograničenja – grafikon 7.5

Grafikon 7.5 – Da li mislite da je u državi Srbiji dozvoljeno organizovati sledeće aktivnosti kao što su štrajkovi, referendumi, mirni ulični protesti, peticije i sl.?, u %

- Ne zna, ne može da proceni
- Da
- Da, uz određena ograničenja
- Ne

Sa mogućnošću da kroz neku formu protesta ili referenduma izraze svoje nezadovoljstvo stanjem u društvu su u većoj meri upoznati ispitanici sa visokim stepenom obrazovanja, oni koji dolaze iz Južne i Istočne Srbije i oni koji su stariji od 19 godina.

One kategorije ispitanika koje su često najosetljivije i čiji su interesi u srpskom društvu najugroženiji, koje čine mladi sa završenom osnovnom školom i školom za radnička zanimanja, su ispod proseka upoznate sa mogućnošću da zaštite svoje interese kroz proteste ili građanske inicijative.

Grafikon 7.6 – U Srbiji se trenutno organizuju protesti “Srbija protiv nasilja”. Kakav je Vas stav prema tim protestima?, u %

Visoku svest mladih o mogućnosti da se izraze kroz proteste potvrđuje i podatak da je više od 80% ispitanika upoznato sa protestima „Srbija protiv nasilja“ i da ih podržava skoro dve trećine anketiranih – 64%. Nepuna polovina mladih u Srbiji podržava proteste bez ličnog učešća u njima (47%), dok je 17% onih koji tvrde da ih podržavaju i da su makar jednom bili deo protesta.

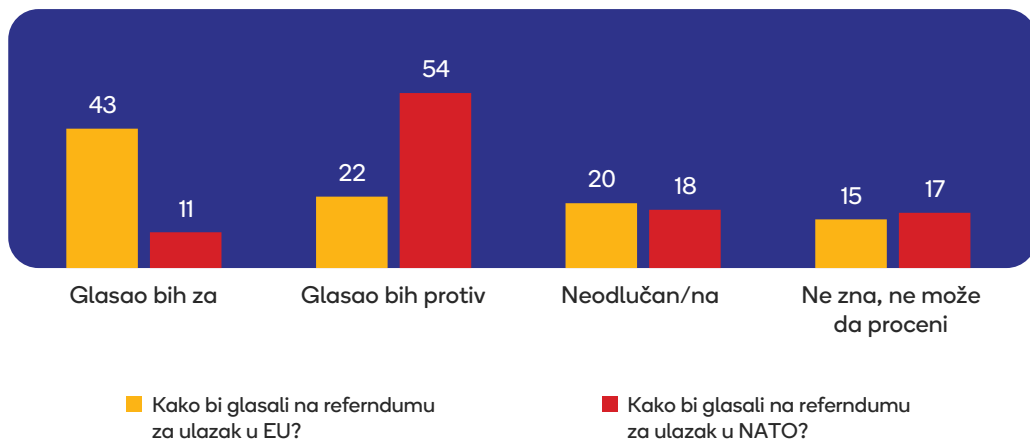
Učešće na protestima uzimaju oni koji ispitanici koji imaju visok stepen obrazovanja, dok oni koji su u procesu školovanja ili imaju završenu srednju školu daju podršku protestima bez participacije u njima. Očekivano, protesti su tema sa kojom su bolje upoznati, a i direktno uključeni, oni koji žive u gradovima, prevashodno u regionu Beograda gde su protesti bili najintenzivniji. U protestima iznad proseka učestvuju ispitanici koji imaju između 26 i 30 godina starosti.

Kada je reč o evroatlantskim integracijama, mladi u Srbiji su skloni da podrže ulazak Srbije u Evropsku uniju, dok tek svaki deveti ispitanik pruža podršku članstvu države u NATO paktu – grafikon 7.7.

Četiri puta više ispitanika (43%) podržava ulazak naše države u Evropsku uniju u odnosu na one koji podržavaju ulazak u NATO pakt (11%). Protivljenje članstvu u EU iskazalo je nešto više od jedne petine građana starosnog uzrasta 15 do 30 godina (22%), dok je više od jedne polovine onih koji se protive ulasku u NATO pakt.

Ne treba zanemariti činjenicu da je jedna petina anketiranih neodlučna po pitanju evroatlantskih integracija i da bi svoj sud doneli tek onda kada bi ova tema postala aktuelna u sprskom društvu.

Grafikon 7.7 – Odnos prema evroatlantskim integracijama, u %

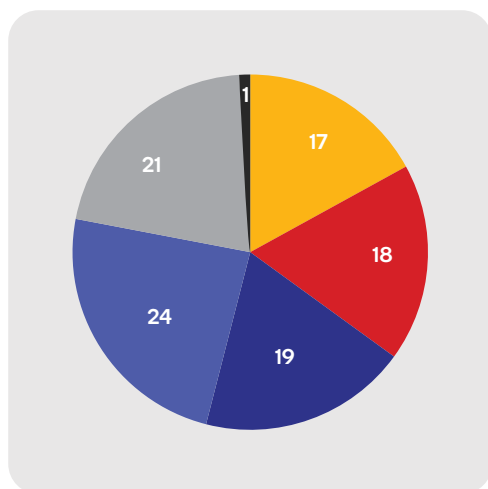
Evroatlantskim integracijama su skloniji ispitanici starosnog uzrasta 26 do 30 godina života, oni koji imaju završen fakultet i žive u gradu, prevashodno u Beogradu, ali i u Južnoj i Istočnoj Srbiji.

NATO pakt uživa iznadprosečnu podršku i kod mladih ispitanika koji su pripadnici nacionalnih manjina u Srbiji, mada ni među njima ta podrška nije natpolovična.

7.2 MLADI I MILITARIZAM

Stavovi mladih u Srbiji prema ratom obojenim događajima iz prošlosti su veoma podeljeni. Na pitanje o ulozi sopstvenog naroda u sukobima devedesetih, podjednak procenat ispitanika je odabrao svaku od ponuđenih opcija osim jedne – „Moj narod je jedini krivac“ – grafikon 7.8.

Grafikon 7.8 – Odnos prema prošlosti i ratovima devedesetih, u %

- Ne zna, ne može da proceni
- Moj narod nije nista lose uradio
- Moj narod je samo zrtva
- Samo neki pripadnici mog naroda su se lose poneli
- Moj narod je podjednako kriv kao i svi ostali narodi sa ovih prostora

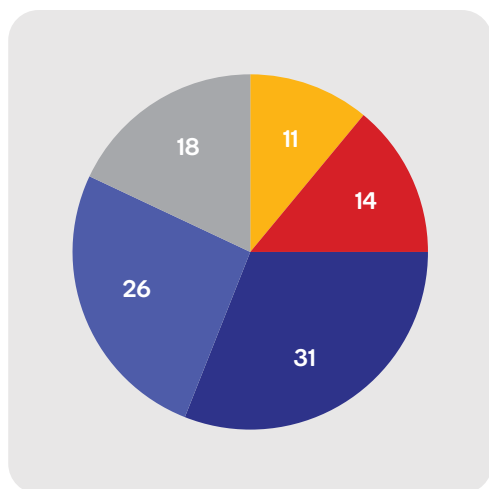
Iako odbijaju kolektivnu odgovornost, mladi su svesni da je onima sa kojim dele nacionalnost bilo pojedinaca koji su se loše poneli, odnosno činili zločine na prostoru bivše Jugoslavije. Najveći procenat mladih (24%) se slaže sa ovom konstatacijom. Svaki peti ispitanik (21%) veruje da podjednaku krivicu snose svi narodi sa ovih prostora i da narod kome pripada nije ništa više (ili manje) odgovoran od ostalih.

Tezu o podeljenoj odgovornosti svih naroda iz bivše Jugoslavije iznad proseka podržavaju oni ispitanici koji su završili fakultet, koji žive u Beogradu i koji imaju više od 20 godina života. Sa druge strane, osećaj da su žrtve u ovom sukobu je najizraženiji među mladima koji dolaze iz redova bošnjačke nacionalne manjine. Među njima je 31% onih koji smatraju da njihov narod nije učinio ništa loše i 29% onih koji tvrde da je njihov narod samo žrtva dešavanja u bivšoj Jugoslaviji.

Ratovi devedesetih i žrtve koje su ih pratile su umnogome uticale na to da se i u društvima

u kojim je vojska i dalje institucija kojoj se najviše veruje, a odlazak u vojsku doživljava kao čast i obaveza, promeni odnos prema obaveznom vojnom roku.

Grafikon 7.9 – Odnos prema ponovnom uvođenju obaveznog vojnog roka, u %

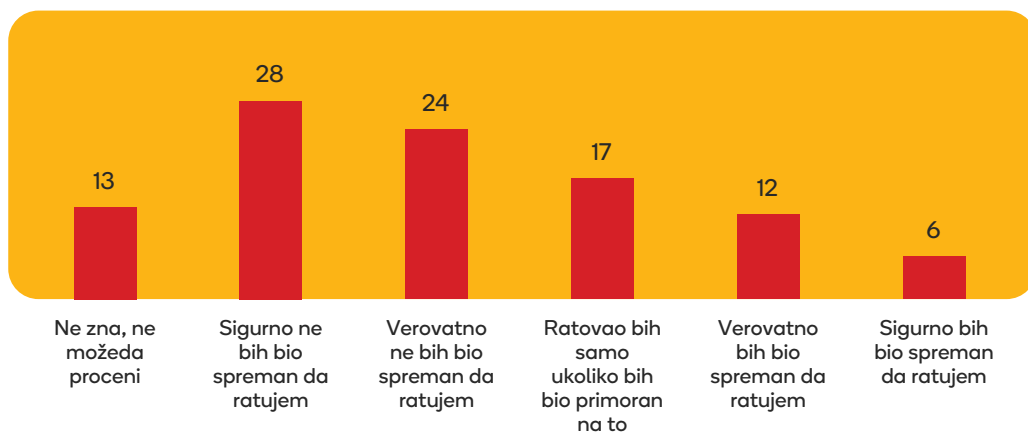
- Ne zna, ne može da proceni
- Da, snažno podržavam
- Da, generalno podržavam
- Ne, generalno ne podržavam
- Ne, izrazito ne podržavam

Mladi u Srbiji su podeljeni po pitanju ponovnog uvođenja obaveznog vojnog roka u toj meri da je 45% onih koji ovo podržavaju naspram 44% onih koji se protive ovoj meri. Svaki deveti ispitanik ne može da proceni, ni da se izjasni po ovom pitanju – 11%.

Protivljenje vojnom roku je u nešto većoj meri prisutno kod obrazovanijih slojeva stanovništva, kod onih koji žive u Beogradu i, očekivano, pripadnika nacionalnih manjina. Nešto bliži stavu da vojni rok treba vratiti su Srbi, zatim oni koji imaju završena četiri razreda srednje škole i mladi koji žive u južnim i istočnim delovima Srbije.

Smanjenje procenta mladih koji podržavaju uvođenje vojnog primetno utiče i na manju želju ispitanika da učestvuju u ratnim sukobima radi odbrane interesa naroda kome pripadaju – grafikon 7.10.

Grafikon 7.10 – Da li biste vi lično bili spremni da stanete u odbranu svog naroda ukoliko bi njegovi interesi ili bezbednost bili ugroženi?, u %

Ne zna, ne možeda proceni

Sigurno ne bih bio spreman da ratujem

Verovatno ne bih bio spreman da ratujem

Ratovao bih samo ukoliko bih bio primoran na to

Verovatno bih bio spreman da ratujem

Sigurno bih bio spreman da ratujem

Više od polovine mladih u Srbiji (52%) nije spremno da ulazi u oružani sukob radi interesa ili bezbednosti svoji sunarodnika, naspram 18% onih koji pokazuju spremnost za to. Manje od jedne petine (17%) bi išlo u rat isključivo ukoliko bi bili primorani da to učine.

Očekivano, muškarci su ti koji više vrednuju odlazak u rat od žena, Srbi u nešto većoj meri u odnosu na manjinske narode koji žive u Srbiji, a zatim i oni koji su nastanjeni na području centralne Srbije.

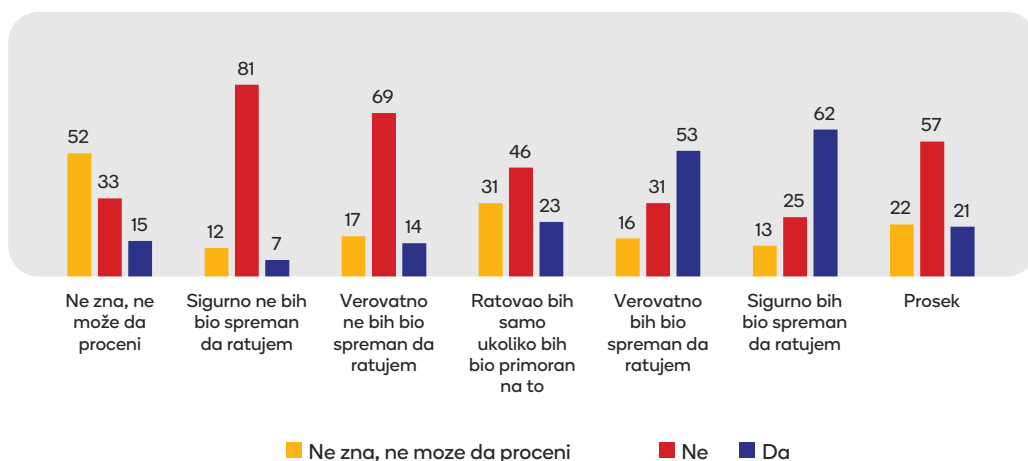
Među onima koji nisu spremni da ratuju izdvajaju se ispitanice kao i oni koji žive na teritoriji Vojvodine i Beograda.

Kada spremnost za rat povežemo sa teritorijom južne srpske pokrajine, Kosova i Metohije, dobijamo podatak da tek svaka peta mlada osoba (21%) smatra da je opravdano ući u oružani sukob kako bi južna pokrajina ostala u Srbiji, dok se više od jedne polovine (57%) protivi toj ideji. Oružani sukob radi ostanka Kosova i Metohije u sastavu Srbije iznad proseka opravdavaju muškarci, oni koji žive u ruralnim sredinama, posebno u regionu Južne i Istočne Srbije.

Pored toga, spremnost za rat zbog Kosova i Metohije je prisutnija kod onih ispitanika koji su već izjavili da su spremni da odbrane interese i bezbednost svog naroda – grafikon 7.11.

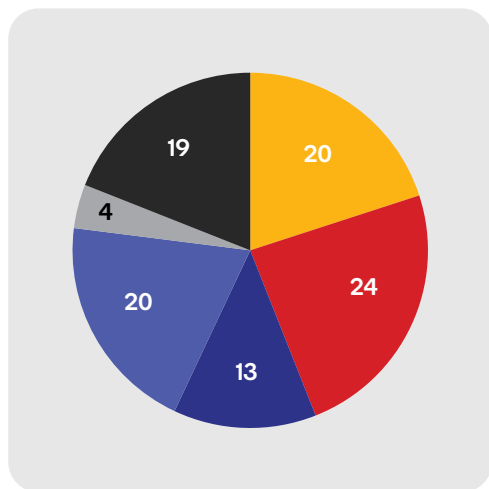
Skoro dve trećine mladih (62%) koji su potvrdili da su spremni da brane interese i bezbednost svog naroda veruje da je oružani sukob za očuvanje Kosova i Metohije u Srbiji opravdan. Više od polovine ispitanika (53%) koji bi se verovatno uključili u odbrani interesa svog naroda se slaže sa ovim i potvrđuje da je oružani sukob zbog Kosova i Metohije opravdan.

Grafikon 7.11 – Spremnost na odbranu svog naroda i opravdanost ulaska u oružani sukob kako bi AP KiM ostala u sastavu Srbije, u %

Percepcija budućnosti Kosova i Metohije takođe predstavlja jedno od pitanja oko kojih se stavovi mladih osoba u Srbiji razilaze – grafikon 7.12. Svaki četvrti anketirani (24%) veruje da će Kosovo i Metohija na kraju ipak ostati deo Srbije, a svaki peti da će biti nezavisno (20%).

Grafikon 7.12 – Kako vidite budućnost Kosova i Metohije?, u %

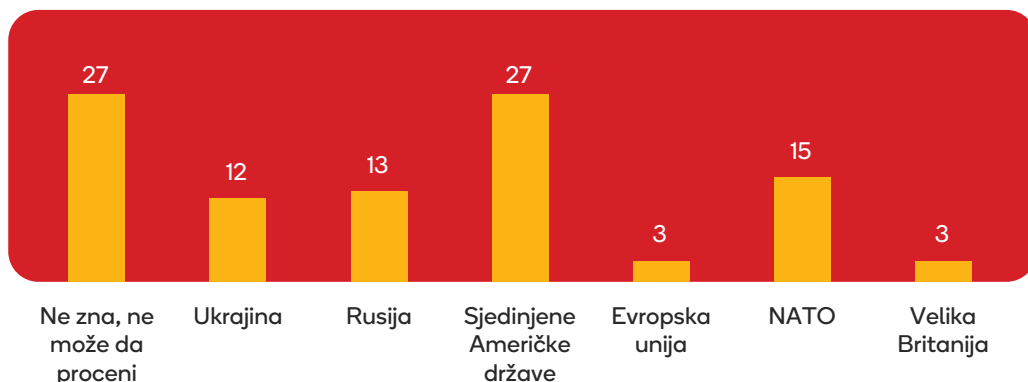
- Ne zna, ne može da proceni
- Bice deo Srbije
- Podelice se izmedju Albanije i Srbije
- Bice nezavisno
- Ujedinice se sa Albanijom
- Ostace "zamrznutu konflikt" kao i do sada

Još jedna petina ispitanika (19%) veruje da će problem Kosova i Metohije još dugo vremena biti aktuelan kao zamrznuti konflikt, dok je naspram njih 13% onih koji veruju u podelu KIM između Srbije i Albanije.

Žene, visoko obrazovani ispitanici, oni koji dolaze iz Vojvodine i Beograda, kao i mladi Bošnjaci su veći pesimisti od proseka kada je u pitanju ostanak Kosova i Metohije u Srbiji. Građani koji žive na selu u centralnoj Srbiji, oni koji imaju 15 do 18 godina, veruju u to da Srbija neće izgubiti ovaj deo svoje teritorije, ali su takođe svesni da postoji mogućnost podele ili zamrznutog konflikta.

Kada je u pitanju aktuelni sukob u Ukrajini koji je doveo svet na ivicu najvećeg rata u poslednjih 70 godina, mladi u Srbiji većinski podržavaju ruski narativ – grafikon 7.13.

Grafikon 7.13 – Koja od navedenih zemalja/organizacija je najodgovornija za krizu u Ukrajini?, u %

Kada izuzmemo četvrtinu anektiranih (27%) koji ne mogu da procene ko je odgovoran za rat u Ukrajini, među preostalim ispitanicima, njih 60% krivicu svaljuje na Ukrajinu i njene saveznike (SAD, NATO, Veliku Britaniju i Evropsku uniju). Rusiju kao najodgovorniju stranu u ovom ratnom sukobu percipira 13% mladih u Srbiji.

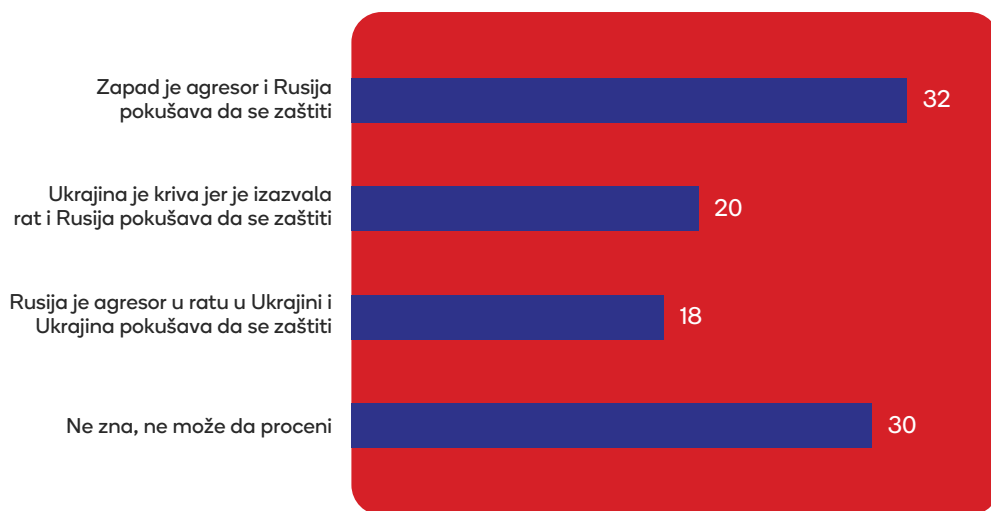
Muškarci su ti koji u većoj meri krivce traže na zapadu, među ukrajinski saveznicima u odnosu na žene, pored njih ovaj trend susrećemo i kod ispitanika koji imaju završenu trogodišnju srednju školu ili su još uvek u procesu školovanja, kao i kod onih sa juga i istoka Srbije.

Rusku odgovornost za sukob iznad proseka susrećemo kod žena, kod ispitanika sa završenim fakultetom, starosnog uzrasta 26 do 30 godina, pripadnika manjinskih naroda i onih koji žive u Zapadnoj Srbiji i Šumadiji.

Percepciju o tome da su Rusi najmanje krivi za trenutno stanje u Ukrajini potvrđuje nalaza predstavljen u grafikonu 7.14. Rusiju kao agresora u Ukrajini vidi manje od jedne petine anektiranih (18%). Ovde se dominantno radi o najstarijoj kategoriji ispitanika (26 – 30 godina), sa završenim fakultetom, građanima koji dolaze iz redova manjinskih naroda u Srbiji, kao i onim koji žive u Zapadnoj Srbiji i Šumadiji.

Krivicu Ukrajine i njenih saveznika ističu mladi uzrasta 19 do 26 godina, zatim oni koji žive u Južnoj i Istočnoj Srbiji sa završenom srednjom trogodišnjom ili četvorogodišnjom školom.

Grafikon 7.14 – Sa kojom od tvrdnji se najviše slažete?, u %

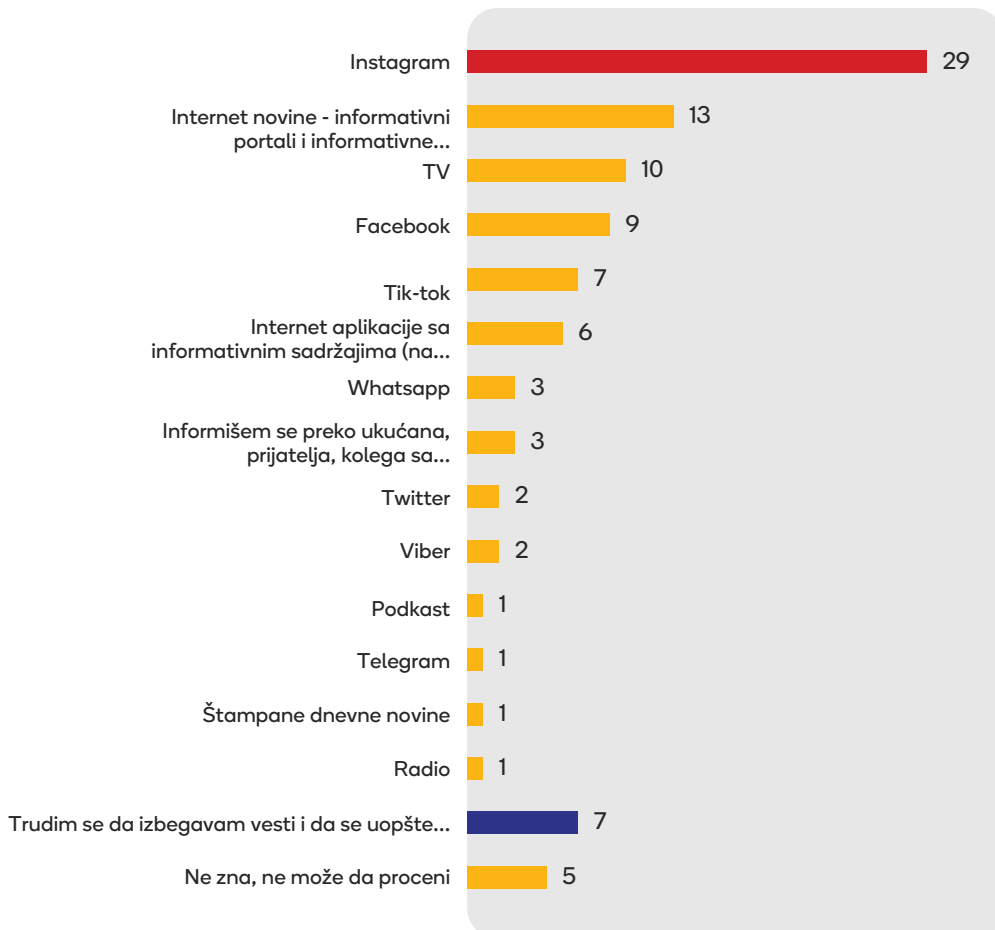
8. INFORMISANJE MLADIH

Mladim građanima Srbije smo postavili set pitanja koji se odnose na njihovo informisanje, odnosno koje kanale informisanja najčešće koriste, kao i koje su to društvene mreže koje koriste, koliko vremena provode uz iste, ali i da li primećuju negativne sadržaje tokom informisanja.

Prvo pitanje u ovom poglavlju koje se tiče informisanosti jeste koji je to prvi mediji koji mladi otvore ujutru u potrazi za informacijama, najveći procenat mladih navodi Instagram (29%) kao prvi izvor informacija. Internet novine – informativne portale i informativne strane kao prvi mediji koji otvore ujutru u potrazi za informacijama navodi 13% mladih, dok svaki deseti ispitanik navodi da je to TV. Nešto manji procenat ispitanika (9%) navodi da je Facebook prvi mediji koji ujutru otvore, dok 7% navodi da je to ipak Tik-Tok. Internet aplikacije sa informativnim sadržajima kao prvi mediji koji ujutru otvori navodi 6% ispitanika. Po 3% mladih kao svoj odgovor navodi Whatsapp i da se informiše preko ukućana, prijatelja i kolega sa posla, dok po 2% mladih navodi da ujutru u potrazi za informacijama prvo otvori Twitter i Viber. S druge strane, 7% mladih navodi da se trudi da izbegne vesti i da se uopšte informiše, ovaj odgovor iznad proseka daju nezaposleni, žene, oni koji su završili osnovnu školu ili manje i mladi bošnjačke nacionalnosti. Da je Instagram prvi mediji koji otvore ujutru u potrazi za informacijama iznad proseka navode učenici/studenti, odnosno mladi koji su još uvek u procesu obrazovanja i mladi srpske nacionalnosti.

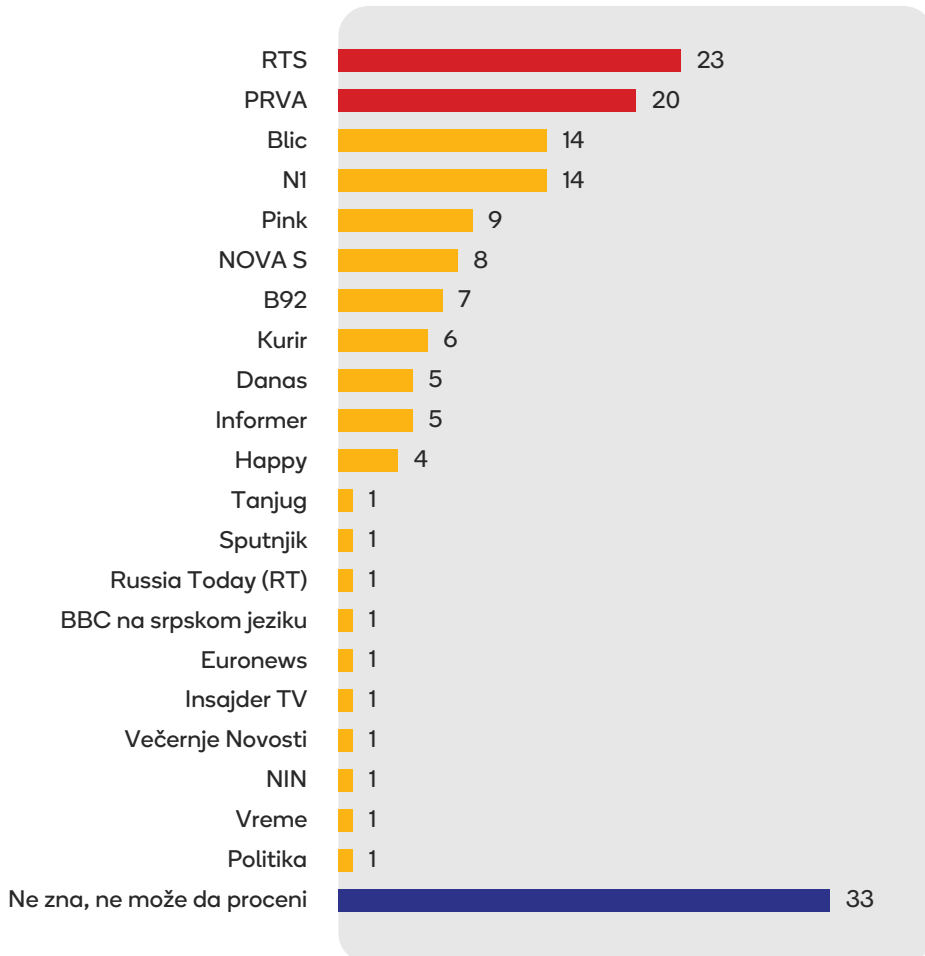

Grafikon 8.1. Koji je prvi mediji koji otvorite ujutru u potrazi za informacijama?, u %

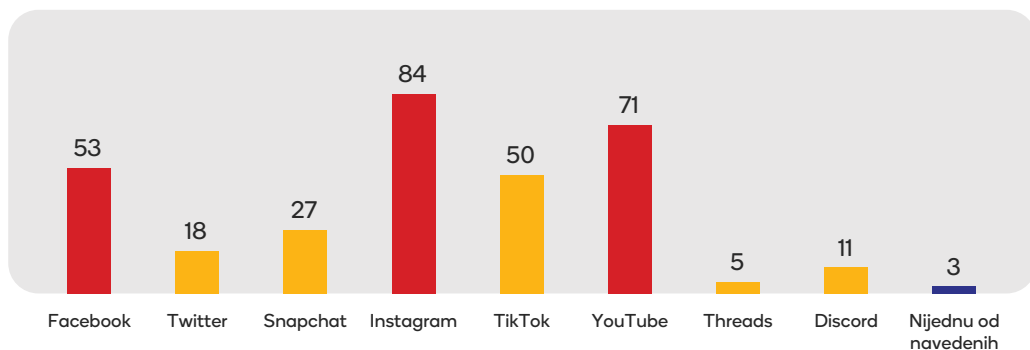
Mladi se o društvenim, političkim, ekonomskim i drugim važnim temama obično informišu putem RTS-a (23%) i PRVE (20%). Blic i N1 kao izvor informisanja navodi po 14% mladih, dok 9% mladih navodi da je to Pink. Nešto manji procenat mladih (8%) navodi da se putem NOVE S informiše o društvenim, političkim, ekonomskim i drugim važnim temama, dok 7% navodi B92. Kurir kao svoj izbor za informisanje navodi 6% mladih, po 5% mladih navodi Danas i Informer, dok Happy navodi 4% mladih. Po jedan procenat mladih navodilo je sledeće medije kao medije preko kojih se obično informiše o društvenim, političkim, ekonomskim i drugim važnim temama: Tanjug, Sputnjik, Russia Today (RT), BBC na srpskom jeziku, Euronews, Insajder TV, Večernje Novosti, NIN, Vreme i Politika. S druge strane, najveći procenat mladih, trećina, navelo je da ne zna, ne može da proceni preko koja dva medija se obično informiše o društvenim, političkim, ekonomskim i drugim važnim temama.

Grafikon 8.2. Putem koja dva od navedenih medija se obično informišete o društvenim, političkim, ekonomskim i drugim važnim temama?, moguće više odgovora, u %

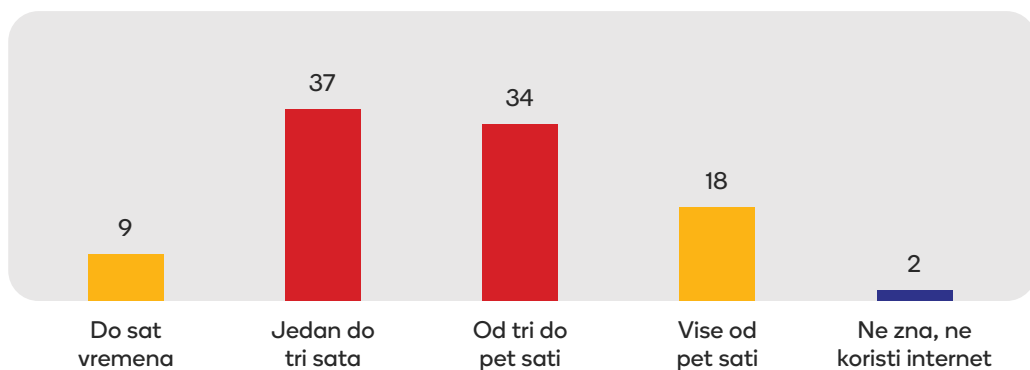
Kada je reč o društvenim mrežama, primećujemo da mladi najviše koriste Instagram (84%), zatim YouTube (71%), Facebook (53%) i na kraju TikTok (50%). Snapchat koristi malo više od četvrtine mladih (27%), dok 18% navodi da koristi Twitter. Svaki deveti ispitanik koristi Discord, dok svega 5% koristi Threads.

Grafikon 8.3. Koje društvene mreže koristite?, moguće više odgovora, u %

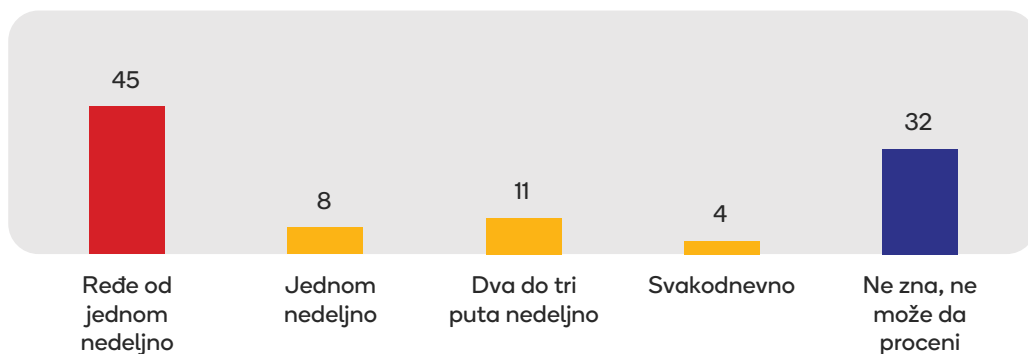
Najveći procenat mladih dnevno na internetu provede između jednog i tri sata (37%), dok nešto manji procenat mladih (34%) procenjuje da na internetu dnevno provede od tri do pet sati. Više od pet sati na internetu dnevno provede 18% mladih, dok 9% mladih navodi da na internetu dnevno provede do sat vremena. Da dnevno na internetu provede do sat vremena iznad proseka navode mladi romske nacionalnosti, najstarija grupa mladih (26 – 30 godina) i oni sa završenom srednjom školom za radnička zanimanja. S druge strane, da na internetu dnevno provede više od pet sati iznad proseka navode mladi koji su još u procesu školovanja, oni koji imaju između 15 i 18 godina i mladi mađarske nacionalnosti.

Grafikon 8.4. Prema vašoj proceni, koliko vremena dnevno provodite na internetu?, u %

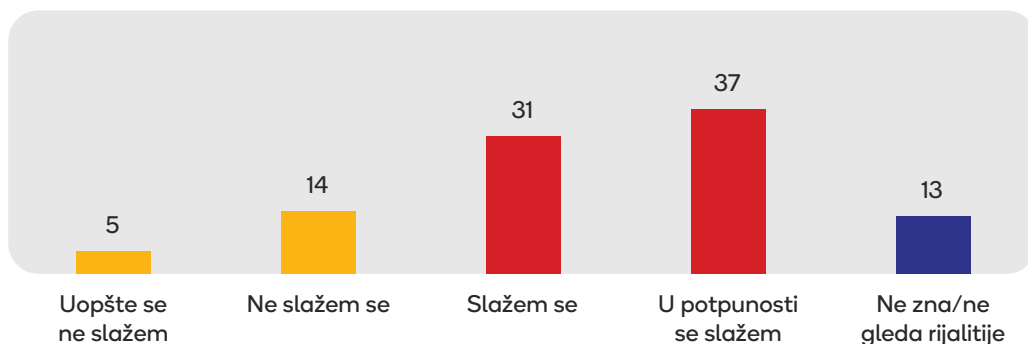
Rijaliti programe ređe od jednom nedeljno prati 45% mladih. Jednom nedeljno rijaliti programe prati 8% mladih, dok svaki deveti ispitanik navodi da rijaliti programe gleda dva, tri puta nedeljno. Svega 4% mladih navodi da rijaliti gleda svakodnevno. S druge strane, skoro trećina mladih (32%) navodi da ne zna, ne može da proceni koliko često prate rijaliti programe. Rijaliti programe svakodnevno iznad proseka prate zaposleni u privatnom sektoru, oni koji žive sa cimerom/cimerkom, mladi romske nacionalnosti, oni sa završenom školom za radnička zanimanja i mladi iz Južne i Istočne Srbije. S druge strane, ređe od jednom nedeljno rijaliti programe iznad proseka prate zaposleni u javnom sektoru, visoko obrazovani, oni koji žive u zajednici (sa roditeljima, suprugom/partnerom i decom), mladi bošnjačke nacionalnosti i oni koji su iz Zapadne Srbije i Šumadije.

Grafikon 8.5. Da li i koliko često pratite rijaliti programe, na bilo kojoj platformi (TV, mreže, internet)?, u %

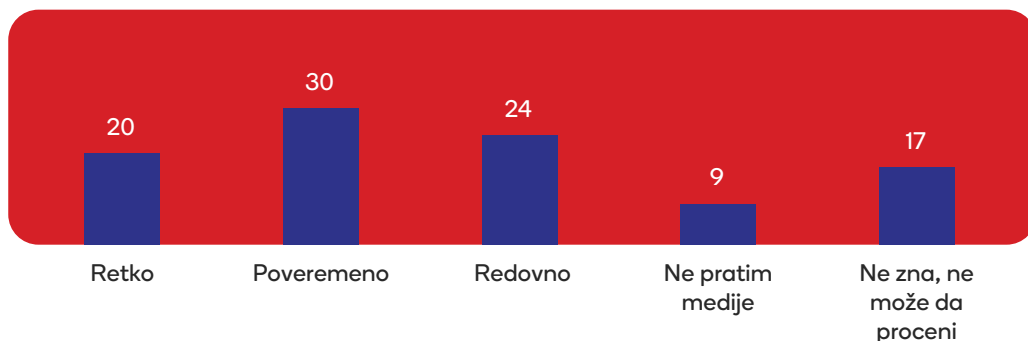
Mlade smo pitali da nam kažu da li se slažu sa idejom da bi država trebalo da interveniše i zbrani rijaliti program, najveći procenat mladih, zbirno 68%, se slaže i u potpunosti se slaže sa ovom idejom. S druge strane, da se uopšte ne slaže i da se ne slaže sa idejom ukidanja ove vrste programa navodi zbirno 19% mladih. Da ne zna, odnosno da ne gleda rijaliti je navodi 13% mladih. Ukrštanjem sa demografijom primećujemo da se među mladima koji se uopšte ne slažu sa zabranom rijaliti programa izdvajaju iste grupe ispitanika koji su naveli da svakodnevno prate ovu vrstu programa, odnosno nezaposleni, oni sa završenom osnovnom školom ili manje, mladi romske nacionalnosti, oni iz Južne i Istočne Srbije i mladi od 26 do 30 godina. S druge strane, da se u potpunosti slaže sa zabranom emitovanja rijaliti programa iznad proseka su mladi zaposleni u privatnom sektoru, visoko obrazovani, mladi bošnjačke nacionalnosti, oni iz Zapadne Srbije i Šumadije i mladi od 19 do 25 godina.

Grafikon 8.6. Zbog sve izraženijeg nasilja i eksplicitnih scena u ovoj vrsti rijaliti programa, sve češće se čuje ideja da bi država trebalo da interveniše i zabrani ove programe. Da li se Vi slažete sa tim?, u %

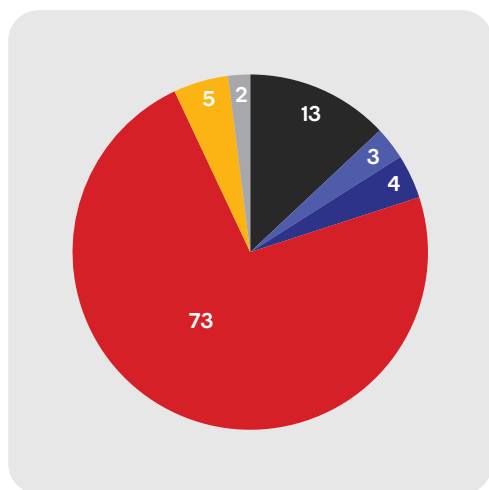
Skoro trećina mladih (30%) navodi da je povremeno izloženo govoru mržnje i nasilju preko medija koje prati, dok petina mladih navodi da je retko izložena govoru mržnje i nasilju na medijima. S druge strane, 24% mladih navodi da je redovno izložena govoru mržnje i nasilju na medijima koje prati. Svaki jedanaesti ispitanik navodi da ne prati medije, dok 17% mladih navodi da ne zna, odnosno da ne može da proceni. Da je su na medijima koje redovno prate redovno izloženi govoru mržnje i nasilju iznad proseka navode zaposleni u javnom sektoru, visoko obrazovani, mladi romske nacionalnosti, oni koji imaju od 26 do 30 godina, mladi kojima su prvi izvor informacija ujutru TikTok i Internet aplikacije sa informativnim sadržajem i mladi koji navode da rijaliti gledaju svakodnevno.

Grafikon 8.7. Ako uzmete u obzir sve medije koje pratite molimo Vas da procenite koliko ste često izloženi govoru mržnje i nasilju?, u %

Kada smo mlade pitali da nam kažu da li se brinu šta je od sadržaja koji čitaju/gledaju/slušaju lažno a šta stvarno, najveći procenat nam je odgovorio da niti brine, niti ne brine šta je od informacija lažno a šta ne – 73%. S druge strane, da se malo i veoma brine o tome šta je od informativnog sadržaja lažno a šta stvarno navodi zbirno 7% mladih, dok isti procenat mladih (zbirno 7%) navodi da se nimalo ne brine i da se ne brine o tome da li informativni sadržaj lažan ili stvaran.

Grafikon 8.8. Razmišljajući o informativnom sadržaju koji čitate/slušate/gledate, da li se brinete šta je od toga lažno a šta stvarno?, u %

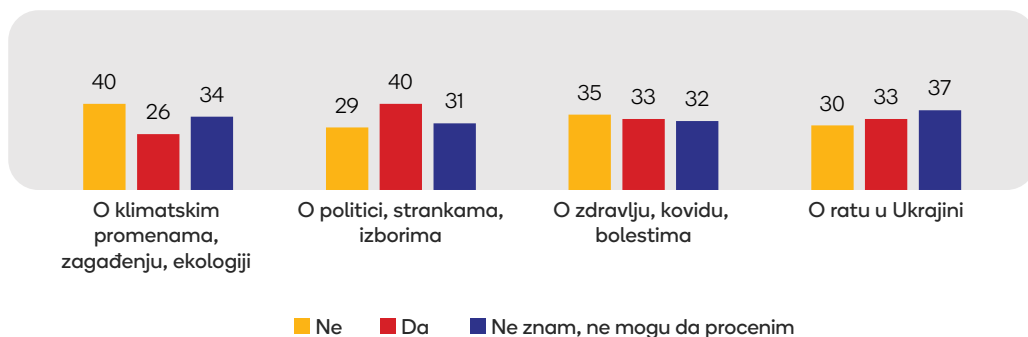

- Ne zna, ne može da proceni
- Nimalo se ne brinem
- Ne brinem
- Niti brinem, niti ne brinem
- Malo se brinem
- Veoma se brinem

Lažne ili obmanjujuće informacije/sadržaje o klimatskim promenama, zagađenju i ekologiji nije videlo 40% mladih, dok 26% navodi da jeste videlo lažne ili obmanjujuće informacije o ovoj temi. S druge strane, nešto više od trećine ispitanika (34%) navodi da ne može da proceni. Kada su u pitanju lažne ili obmanjujuće informacije/sadržaji o politici, strankama i izborima, 40% mladih navodi da je videlo lažne ili obmanjujuće informacije na ovu temu, S druge strane, 29% mladih navode da nije videlo lažne ili obmanjujuće informacije o politici, strankama i izborima, dok 31% ne može da proceni. O zdravlju, kovidu i bolestima 35% mladih navodi da u toku prošle nedelje nije videlo lažne ili obmanjujuće informacije o ovoj temi, dok 33% mladih navodi da jeste. Nešto manji procenat mladih navodi da ne može da proceni da li je videlo lažne ili obmanjujuće informacije o kovidu, zdravlju i bolestima. I na kraju o ratu u Ukrajini lažne ili obmanjujuće informacije/sadržaje u toku prošle

nedelje nije videlo je 30% mladih, dok trećina (33%) ispitanika navodi da je videlo lažne informacije na ovu temu. S druge strane, 37% mladih navodi da ne zna, ne može da proceni.

Grafikon 8.9. Da li ste prošle nedelje videli lažne ili obmanjujuće informacije/sadržaj o nekoj od sledećih tema...?, u %

- Ne
- Da
- Ne znam, ne mogu da procenim